

VÝZNAM REGIONÁLNEJ MUZIKOLÓGIE PRE ROZVOJ MUZIKOLOGICKÉHO BÁDANIA NA SLOVENSKU AD HONOREM FRANTIŠEK MATÚŠ

JANKA PETŐCZOVÁ

PhDr. Janka Petőczová, CSc.; Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava 4; e-mail: janka.petoczova@savba.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4564-1552>

ABSTRACT

Doc. PhDr. František Matúš, CSc. (1936 – 2023) worked as a senior lecturer in the field of music education at the University of Prešov. He specialized in musical historiography and ethnomusicology and, at the same time, he was actively engaged in the regional musical life of Prešov as a publicist and publisher of sheet music and musical editions. In his regional musicological research focusing on the historical regions of Spiš and Šariš he dealt with 1) outstanding personalities linked to the region (Béla Kéler, Samuel Marckfelner, Zachariáš Zarevúcky, Leonard Stöckel, Anton Cíger, Mikuláš Moyzes), 2) folk musical instruments (*gajdica*) and 3) the repertoire of unique regional performers of folk songs (Monika Kandráčová). František Matúš is the author of several monographs (*S hudbou v srdci Tatier* [Musical Inspirations in the Heart of the High Tatras], 1996), dozens of scientific studies and articles; he is also the recipient of several awards (Pavel Tonkovič Award, 1993; Prešov City Award, 1996; Memorial Medal of the Rector of the Prešov University in Prešov, 2017).

Keywords: František Matúš, regional musicology, musical historiography, ethnomusicology, music pedagogy, Prešov Music Association *Súzvuk*

V slovenskej muzikológii sa dostala problematika hudobnej regionalistiky výraznejšie do popredia od 60. rokov minulého storočia. V hudobnej historiografii išlo o systematické heuristické pramenné výskumy (bádania v mestských archívoch k otázkam

hudobných osobností, ich tvorby a lokálnych hudobných inštitúcií).¹ V etnomuzikológii išlo o klasifikáciu a stratifikáciu tradičnej hudobnej kultúry v historických regiónoch.² V odborných kruhoch zároveň rezonovala otázka potreby profesionálnej muzikologickej inštitúcie na východnom Slovensku.³ Potrebu vysunutého hudobno-vedného pracoviska Slovenskej akadémie vied (ďalej SAV) na východnom Slovensku pociťovali muzikológovia ešte aj v nasledujúcich desaťročiach, v ktorých výskumy odhalili v plnej šírke bohatstvo lokálnych historických hudobných prameňov, ale aj rozmanitosť a krásu ľudovej piesňovej, tanečnej a inštrumentálnej hudobnej kultúry. Jedným z východoslovenských muzikológov, ktorí dlhodobo podporovali (nedoriešenú) myšlienku existencie muzikologickej inštitúcie na východnom Slovensku, bol aj vysokoškolský pedagóg na univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Prešove František Matúš. Vyjadril to v zásadnej štúdii *Dejiny spišskej hudby a hudobná historiografia* (1985), v ktorej zhodnotil dovtedajší vývin *spišskej hudobnej historiografie* a načrtol jej prognózu: „zabezpečenie heuristických aktivít, dokumentácie hudobných prameňov, monografických štúdií dejín hudby jednotlivých miest, prípravu notových a zvukových edícií, osobitnú pozornosť navrhol venovať ľudovej a robotníckej hudobnej kultúre, zintenzívniť spoluprácu múzejných, kultúrnych a osvetových inštitúcií v regióne a zakončiť výsledky práce do spoločenskej praxe“.⁴ Vypracoval aj „Návrh na zriadenie umenovedného oddelenia pri Spoločenskovednom ústave SAV v Košiciach“, ktorého súčasťou by bola Sekcia teórie a dejín hudby (31. 1. 1985); tento projekt sa však nepodarilo realizovať.

František Matúš mal v tom čase za sebou viac než dvadsaťročnú skúsenosť s publikovaním výsledkov svojich muzikologických regionálnych výskumov, ktoré začal – prirodzene – bádaniami v archívoch a zapojením sa do hudobného života v meste Prešov, kde býval a pôsobil. Zároveň sa však zamerával aj na folklórne prejavy a výskum hudobných prameňov v blízkych lokalitách, keďže už vtedy sa z archívov slobodných kráľovských miest Bardejov a Levoča, čiže dvoch susediacich regiónov Šariš a Spiš, vynárali unikátne objavy. Potvrdili to jeho prvé štúdie a články založené na nových objavoch – *Skladateľský odkaz Bélu Kélera* (1974); *K najstarším prejavom v hudobno-kultúrnom vývoji Bardejova* (1977); *Pri koreňoch tradície. 120 rokov Hudobnej školy v Prešove* (1979); *Béla Kéler. K profilu zabudnutého skladateľa a dirigenta* (1980).⁵ Hlav-

¹ PETŐCZOVÁ, Janka: Hudobnoregionalistický výskum na Slovensku z aspektu historickej muzikológie / Regional Musicological Research in Slovakia from the Aspect of Historical Musicology. In: *Vedecký časopis o kultúre regiónov na Slovensku*, roč. 2, 2018, č. 2, s. 1-62. Dostupné na internete: <<http://csr.sk>> (14. 1. 2024).

² URBANCOVÁ, Hana: *Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2016, s. 19-20.

³ FALTIN, Peter: Niekoľko historických otázok Márii Potemrovej. In: *Slovenská hudba*, roč. 4, 1960, č. 12, s. 587. RYBARIČ, Richard: Ešte k otázke hudobnohistorických výskumov na východnom Slovensku. In: *Slovenská hudba*, roč. 5, 1961, č. 3, s. 144. POTEŤMROVÁ, Mária: Ešte k hudobnohistorickému výskumu na východnom Slovensku. In: *Slovenská hudba*, roč. 5, 1961, č. 5, s. 242.

⁴ MATÚŠ, František: *Dejiny spišskej hudby a hudobná historiografia*. In: *Spiš 5. Vlastivedný zborník*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 154-155.

⁵ MATÚŠ, František: *Skladateľský odkaz Bélu Kélera*. In: *Zborník Pedagogickej fakulty UPJŠ v Prešove X*, zv. 2, 1972, s. 49-83. MATÚŠ, František: *K najstarším prejavom v hudobnokultúrnom vývoji Bardejova*. In: *Spoločenské vedy XIII. Zborník PF UPJŠ v Prešove*, zv. 2, 1977, s. 49-79.

nú pozornosť v muzikologických kruhoch však vzbudil jeho objav hudby organistu Samuela Marckfelnera (17. storočie) v rukopisných tabulatúrnych zborníkoch Levočskej evanjelickej zbierky hudobní. František Matúš dostal ponuku publikovať svoj objav vo vtedajšom renomovanom vydavateľstve Opus, kde vyšla jeho transkripcia organovej hudby v edícii *Stará hudba na Slovensku* v publikácii *Tabulatúrny zborník Samuela Marckfelnera* (1981).⁶ Zároveň sa stal odborným lektorom Opusu na rukopis Richarda Rybárika *Ján Šimbracký* [sic Ján Šimrák st.]: *Polyfónia na latinské texty I.* (15. 4. 1981), ktorý vyšiel o rok neskôr v edícii *Fontes Musicae in Slovacia* (1982). Neskôr lektoroval aj ďalšie tituly vydávané v Opuse, resp. písal recenzie na mnohé muzikologické publikácie.⁷

Takéto uznanie na akademickej pôde bolo v profesionálnom živote Františka Matúša síce inšpiratívne, málokto však vie, že prišlo vo fáze, v ktorej už kulminovali jeho mnohostranné aktivity na poli *regionálnej muzikológie* – nielen aktivity *hudobnohistorické*, ale aj *etnomuzikologické*, *hudobnopedagogické* a *publicistické*. Spoločným menovateľom jeho mnohostrannej činnosti bola *hudba*, zároveň však do popredia jasne vystupoval ďalší parameter, ktorý spájal jeho vedecko-výskumné činnosti – mohli by sme ho nazvať *teritoriálny*. Cielene totiž pracoval v dvoch hudobnokultúrnych regiónoch (historických župách) – Spiš a Šariš; tu poznal takmer každú dedinu, každé mestečko. V Šariši býval a Spiš bol jeho rodným regiónom. Vyrastal v skromných dedinských pomeroch na strednom Spiši; jeho otec pracoval ako obuvník a neskôr ako baník, jeho matka bola domáca, starala sa o rodinu. V tomto prostredí sa už počas ľudovej školy začal učiť hru na husliach a v jednoduchej dedinskej škole sa zrodila jeho celoživotná pracovná inšpirácia – *stať sa učiteľom*. Pre štúdium na strednej škole si vybral Pedagogickú školu pre vzdelanie učiteľov národných škôl v Kežmarku, ktorú absolvoval v rokoch 1951 – 1955. Tu navštevoval aj Hudobnú školu (odbor hra na husliach). V štúdiu pokračoval na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave (odbor slovenský jazyk – hudobná výchova) v rokoch 1955 – 1959, kde bol jedným z jeho učiteľov aj Eugen Suchoň. Po absolvovaní školy dostal učiteľskú „umiestenku“ na prácu v Prešove. Od roku 1959 tu pracoval ako učiteľ hudobnej výchovy na Pedagogickom inštitúte, od roku 1964 ako odborný asistent a neskôr docent na Katedre hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty vtedajšej Univerzity Pavla Jozefa Šafárika; v rokoch 1997 – 1998 na Katedre hudby Fakulty humanitných a prírodných vied novozriadenej Prešovskej univerzity a v rokoch 1998 – 2004 na Katedre hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity.

MATÚŠ, František: Pri koreňoch tradície. 120 rokov Hudobnej školy v Prešove. In: *Hudobný život*, roč. 11, 1979, č. 24, s. 2. 1979. MATÚŠ, František: Béla Kéler. K profilu zabudnutého skladateľa a dirigenta. In: *Hudobný život*, roč. 12, 1980, č. 15, 16, s. 8. RYBÁRIČ, Richard (ed.): *Ján Šimbracký: Opera omnia I* (= *Fontes Musicae in Slovacia* 7). Bratislava : Opus, 1982.

⁶ MATÚŠ, František (ed.): *Tabulatúrny zborník Samuela Marckfelnera*. Výber (= *Stará hudba na Slovensku* 4). Bratislava : Opus, 1981.

⁷ Napríklad lektorské posudky na notové publikácie: Ján Albrecht: *Castor et Pollux* (1983); Jana Mária Terrayová: *Edmund Pascha: Vianočná omša F dur* (1983); recenziu na knihu Richarda Rybárika *Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku I* (In: *Hudobný život*, roč. 17, 1985, č. 16, s. 5), atď.

Pedagogická činnosť

František Matúš sa v Prešove štyridsaťpäť rokov podieľal na príprave učiteľov pre 1. stupeň základných škôl a učiteľov hudobnej výchovy pre stredné a vysoké školy. Vyučoval hru na hudobnom nástroji (husliach, akordeóne, mandolíne), dejiny hudby, náuku o hudobných formách a hudobných nástrojoch, slovenský hudobný folklór a viedol semináre k diplomovým prácam. Tak ako sa menili a vyvíjali osnovy, tak mu pribúdali nové prednášky – pedagogická interpretácia hudobných diel, dejiny českej a slovenskej hudby, slovenská ľudová pieseň a ľudová hudba, hudobná estetika, pedagogika, muzikológia. Z času na čas sa zmenil názov katedry alebo fakulty či celej univerzity; z času na čas bolo potrebné sťahovať sa s celou katedrou do inej budovy; posledná z nich bola nová, moderná budova na bývalej Gottwaldovej ulici, po revolúcii premenovanej na Ul. 17. novembra.

Keď niekto zasväti celý svoj život jednému pracovisku, musí mať svoju prácu rád. U Františka Matúša to platilo dvojnásobne. Začínal pedagogickými, interpretačnými a organizačnými aktivitami, veľmi skoro k nim však pridal vedeckú prácu. Presadzoval ideu, že vo výchove učiteľov je potrebné intenzívne rozvíjať hudobné nadanie študentov, ktoré v praxi obohatí ich *vzdelávacie a výchovné pôsobenie na žiakov umením* – či to bude spev, hra na nástroji alebo zborová hudba, pretože schopnosť sprostredkovať hudobné umenie žiakom a formovať ich detský svet smerom ku kladným životným hodnotám k povolaniu učiteľa patrí. Stanoviť si v povojnových rokoch takýto cieľ vôbec nebolo jednoduché. Keď prišiel do Prešova, bolo len o niečo viac než desať rokov po vojne. Vysokoškolský, kultúrny a koncertný život sa tam ešte len rozbiehal. V roku 1959 sa v meste, v bývalej sále Čierneho orla (PKO – Park kultúry a oddychu) po druhýkrát organizovala Prešovská hudobná jar. František Matúš koncerty Prešovskej hudobnej jari, neskôr i Prešovskej hudobnej jesene nielenže celé desaťročia navštevoval, ale ich aj propagoval. V povojnových rokoch boli koncerty v PKO vítanou kultúrnou udalosťou. Na pozadí ich organizácie boli síce spoločensko-politické ciele, zdôrazňujúce „posilnenie socialistickej morálky, podporu mierových síl, poznanie kultúry, umenia a literatúry Sovietskeho zväzu“, ale v kruhoch hudbymilovných Prešovčanov mali koncerty veľkú odozvu. Boli spoločenskou udalosťou, na ktorej sa stretávali príslušníci staršej generácie intelektuálov (lekári, profesori, hudobníci, pracovníci Štátnej vedeckej knižnice, atď.), ktorí tvorili jadro prešovského Zväzu priateľov hudby pri PKO (neskôr Kruh priateľov umenia). Zväz mal skoro 400 členov, ktorí si – takmer všetci – kupovali abonentky, čo zabezpečovalo vysokú účasť návštevníkov na koncerte. František Matúš mal za úlohu zabezpečiť na koncertoch účasť študentov a vysokoškolských pedagógov. Zaujímavé informácie o pravidelných hláseniach zodpovedných komunistických úradníkov z priebehu koncertov poskytuje Kniha akcií konaných v PKO (1958 – 1981), v ktorej sa uvádzali klady a zápory jednotlivých akcií, spomeňme aspoň niekoľko z nich:

„1. decembra 1960 Večierok hudobnej školy. Závady: večierok bol veľmi dlhý (až 60 čísel). Pre budúcnosť je treba najviac 20 čísel. Rodičia i deti boli nervózne. Účasť: do 180.“

„20. apríla 1961. Prvý koncert Prešovskej hudobnej jari. Hodnotenie: Košický rozhlasový orchester so sólistkou T. Jankovou sa plne vydaril. Návštevnosť: 511.“

„23. novembra 1962. Ľudová univerzita – III. téma hudobné umenie – bola zameraná na hudobnú výchovu. Prednášal s.[súdrh] Leng z Bratislavy. Návštevnosť: 29.“

František Matúš koncerty Prešovskej hudobnej jari pomáhal organizovať a písal programové bulletin (bez nároku na honorár).⁸ Popri všetkých svojich pedagogických povinnostiach bol nápomocný aj pri rozvoji mestského hudobného školstva, skúmal hudobné tradície Prešova a regiónu, upozorňoval na nevyhnutnosť začleňovať nové poznatky do aktuálneho kultúrneho života. Samozrejmosťou bolo, že tieto poznatky využíval aj vo vlastnej pedagogickej praxi. Prvé dva roky jeho pedagogického pôsobenia boli poznačené procesom reorganizácie vysokého školstva a budovaním samotnej Katedry hudobnej výchovy (personálne i materiálne zabezpečenie). Ešte v prvom roku jeho pôsobenia boli „hudobníci“ a „výtvarníci“ zlúčení do jednej jednotky nazývanej Ústav výtvarnej a hudobnej výchovy Pedagogického inštitútu v Prešove (1959/1960).⁹ Rozdelenie sa realizovalo v letnom semestri 1960 a na novovzniknutej Katedre hudobnej výchovy pracovalo sedem učiteľov: Vladimír Ljubimov, vedúci katedry, František Matúš, tajomník katedry, Juraj Kostúk, Emil Michl, Peter Dziak, Michal Olejarník, Fedor Ilečko. Príznačným pre túto dobu bol zložitý spoločenský kontext: katedra oficiálne začala fungovať z rozhodnutia fakultného výboru komunistickej strany dňa 1. apríla 1961, čo bol deň osláv narodenia Vladimíra Iljiča Lenina. Na túto počesť musela katedra každoročne vyše dvadsať rokov (s výnimkou rokov 1968, 1969, 1970) pripravovať tzv. Leninov koncert na oslavu tvorcu socialistického zriadenia v Sovietskom zväze, a to i napriek tomu, že väčšina členov katedry boli nestraníci. Prvý koncert sa konal v novembri a vystúpili na ňom členovia komorného zoskupenia katedry v zložení: Juraj Kostúk (1. husle), František Matúš (2. husle), Michal Olejarník (viola), Vladimír Ljubimov (klavír). Peripetie s povojnovými vysokoškolskými reformami v socialistickom školstve, s hľadaním vhodných foriem štúdia a zmenami v metodike výučby ukončila v roku 1964 reforma inštitúcie – v Prešove vznikla Pedagogická fakulta, a keďže fakulty boli oddávna súčasťou univerzít, došlo k zlúčeniu dvoch dovtedajších Pedagogických inštitútov – v Košiciach a v Prešove. Zároveň sa novovzniknutá fakulta oficiálne priradila k Univerzite Pavla Jozefa Šafárika so sídlom v Košiciach. Sídlom novej Pedagogickej fakulty sa stal Prešov a sem sa presťahovalo sedem košických kolegov, ktorí spolu s prešovskými začali vyučovať hudobnú výchovu v štvorročnom internom štúdiu a v päťročnom štúdiu popri zamestnaní. V školskom roku 1978/1979 pracoval František Matúš v kolektíve až 23 učiteľov; z toho 16 interných a 7 externých, medzi nimi bola napríklad PhDr. Oľga Šimová, CSc., z Bratislavy.

K povinnej „socialistickej angažovanosti“, ktorá sa v 60. a 70. rokoch vyžadovala na všetkých katedrách fakulty, uvediem len tri z mnohých spomienok Františka Matúša, ktoré mu utkveli v pamäti. Ako mladý zanietený študent hudby a hudobnej výchovy, odchovanec úplne „neangažovaných“ a hudbe oddaných bratislavských profesorov Vysokej

⁸ Päť bulletinov bolo jubilejných: MATÚŠ, František: X. *Prešovská hudobná jar*. XV. *Prešovská hudobná jar*. XX. *Prešovská hudobná jar*. XXX. *Prešovská hudobná jar*. XL. *Prešovská hudobná jar*. Prešov: PKO, 1968, 1973, 1978, 1988, 1998.

⁹ V rokoch 1949 – 1959 sa na vzdelávaní kvalifikovaných učiteľov hudobnej výchovy pre Osemročné a Jedenástočné stredné školy v Československu podieľali postupne Vysoké školy pedagogické, Vyššie pedagogické školy a Pedagogické školy pre vzdelanie učiteľov národných škôl.

školy pedagogickej (Viliam Fedor, Miroslav Filip, Rudolf Kalup, Imrich Križan, Ladislav Leng, Marta Schimplová, Eugen Suchon, Jozef Tvrdoň, školský rok 1956/1957), musel prejsť v prešovskom vysokoškolskom prostredí neuveriteľnými zážitkami:

- 1) *Na družstevnom poli*. V prvých rokoch vysokoškolského pôsobenia chodili učitelia ešte pred začatím zimného semestra „úspešne budovať socialistické národné hospodárstvo“, t. j. chodili na povinné brigády na JRD (Jednotné roľnícke družstvá), buď to boli žatvy, mlatba alebo zber zemiakov. Na jednej z brigád na družstve v Le-mešanoch sa pýtal František Matúš miestneho družstevníka, prečo pracuje s nimi len on sám; odpoveď znela: „Ta znaju, ňeska šveto, šické f koscele. Bars še do roboti ňeharňu, bo u nas malo placa na jednotku“.
- 2) *Marxisticko-leninské učenie a hudobná výchova*. Jednou z najbizarnejších požiadaviek bolo zakomponovať učenie marxizmu-leninizmu do učebných plánov hudobnej výchovy. Na jednom z pohovorov, ktoré k tejto téme ešte na Pedagogickom inštitúte museli učitelia absolvovať, čelil František Matúš otázke tamojšieho vedúceho školenia: „ako si predstavujete uplatňovať vedúcu úlohu strany pri ukladaní prstov na struny huslí?“. Túto otázku prešiel mlčaním, presnejšie povedané [jeho slovami] – „onemel som“.
- 3) *Socialistická propaganda a Ludwig van Beethoven*. Najväčším problémom pre hudobníkov nestraníkov bolo naplnenie požiadavky socialistickej angažovanosti vysokoškolského učiteľa, ktorú bolo nutné implementovať do plánov práce. Jednou z možností, ktorú využil aj František Matúš, bola „príprava nástenky k výročiu narodenia Ludwiga van Beethovena“; bolo totiž známe, že „súdruh Lenin považoval Beethovena za najväčšieho nemeckého revolucionára v hudbe“. Téma osobnosti Beethovena a výskumu prameňov s jeho hudbou zachovaných na Slovensku sa stala nakoniec inšpiratívna pre mnohých muzikológov. Na počesť 200. výročia jeho narodenia sa obidva „tábory“ rozhodli organizovať veľké oslavy: hlavné sa konali v NSR v Bonne, v jeho rodisku, ale aj východonemeckí muzikológovia zorganizovali veľkolepé podujatie v Berlíne. Na toto podujatie sa podarilo dostať aj Františkovi Matúšovi, čo si vyžadovalo špeciálne povolenie kádrového oddelenia. Kongres sa konal v decembri 1970 a v spomienkach mu utkvelo, že „sa niesol v duchu marxisticko-leninského hodnotenia odkazu Beethovena“. Súčasťou úradnickej mašinérie bola aj požiadavka, že po návrate domov musel „do troch dní vrátiť cestovný pas a eventuálny zvyšok valút.“

Súčasťou pedagogickej praxe Františka Matúša bola okrem samotného vyučovacieho procesu aj príprava a zháňanie vhodných učebníc a vybavenia (hudobné nástroje, technika, LP [long playing] gramofónové platne). Obzvlášť kritická bola po jeho nástupe na vysokoškolské miesto situácia so študijnou literatúrou. Pre potreby vydania skriptu umožnil Pedagogický inštitút použiť úradný papier a tzv. rozmnožovacie blany (ich počet súdruhovia prísne kontrolovali, pod dozorom bola aj rozmnožovacia technika). Takto vznikla jeho prvá učebnica pre poslucháčov 1. ročníka Pedagogického inštitútu *Dejiny hudby so všeobecným poučením o hudbe, hudobných nástrojoch a ľudovej piesni*, ktorá vyšla ako rozmnoženina v malom náklade.¹⁰ Jeden exemplár roz-

¹⁰ MATÚŠ, František: *Dejiny hudby so všeobecným poučením o hudbe, hudobných nástrojoch a ľudovej piesni*. Prešov : Pedagogický inštitút, 1960. Po nej nasledovali učebnice: *Dejiny hudby so*

množeniny poslal autor svojmu bývalému učiteľovi Jozefovi Tvrdoňovi do Bratislavy, a ten ho nečakane ocenil – pozval ho do svojho autorského kolektívu pripravujúceho vydanie celoslovenských vysokoškolských učebných textov. Poveril ho prípravou kapitoly „Európska hudba v období kapitalizmu a liberalizmu“. Do tejto kapitoly František Matúš rozpracoval témy „hudobný romantizmus, novoromantizmus, moderná hudba, ruská a sovietska hudba“.¹¹ Text prešiel odbornými i ideologickými pripomienkami; k odbornej časti pripomienky neboli, ale do schváleného textu „niekto“ pridal zopár ideologicky vhodných odsekov, aby nakoniec publikácia mohla vyjsť po schválení v Slovenskej národnej rade, Odborom pre školstvo a kultúru v neuveriteľne vysokom náklade 4 755 kusov.

Samostatnú líniu profesionálneho záujmu Františka Matúša o aktuálny hudobný život v 60. rokoch predstavovala ľudová hudba. Zúčastňoval sa rôznych osvetových hudobno-folklorných súťaží ako porotca, čo ho podnietilo k jeho vlastnej, intenzívnej zberateľskej činnosti; vyhľadával autentické ľudové piesne v jemu blízkych regiónoch (Spiš, Šariš), nahrával ich a transkriboval s cieľom uchovať toto bohatstvo pre nasledujúce generácie. Svoje nové poznatky mohol hneď aplikovať do vysokoškolskej praxe, čím inšpiroval mnohých svojich študentov a vstepoval im lásku k hudobnému folklóru. V roku 1969 sa podujal založiť na Pedagogickej fakulte prvý študentský súbor piesní a tancov, ktorý nazval *Folkloristický súbor*. Jeho myšlienka sa ujala a dodnes tento vysokoškolský folklórny súbor – známy ako Torysa – úspešne reprezentuje naše ľudové hudobné umenie doma i v zahraničí.¹²

S pribúdajúcimi skúsenosťami sa začal v 70. rokoch sústreďovať na vedecké aktivity; základné úvahy o hudbe a hudobnom umení vystriedali hlbšie muzikologické reflexie k otázkam dejín hudby a hudobnej historiografie. Dokázal nielen pomenovať a riešiť nové vedecké problémy, ale inšpiroval k vedeckému mysleniu aj študentov a kolegov, jednak prostredníctvom početných štúdií k problematike regionálnej hudobnej histórie, jednak organizovaním vedeckých muzikologických konferencií na univerzitnej pôde. Začiatkom 80. rokov už bola neoddeliteľnou súčasťou jeho osobnosti vedecko-výskumná činnosť, a to najmä v dvoch oblastiach – dejiny hudby a etnomuzikológia. Svedčí o tom materiál z prvej muzikologickej konferencie, ktorá sa konala v Košiciach na pôde konzervatória v roku 1980. Pri hodnotení činnosti členov Katedry hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach na prvých dvoch miestach figurovalo:

„1) Regionálna hudobná história (Doc. Dr. J. Košťuk. Dr. F. Matúš, Dr. V. Ljubimov, Dr. T. Lipták);

všeobecným poučením o hudbe a hudobných nástrojoch symfonického orchestra (1961), Dejiny svetovej hudby I. časť (1962), Dejiny hudby od najstarších čias po Beethovena (1963), Dejiny hudby a náuka o hudobných formách a nástrojoch (1964), Kapitoly z dejín hudby (1968).

¹¹ TVRDONĽ, Jozef a kol.: *Dejiny hudby a náuka o hudobných formách a nástrojoch*. Bratislava : Ústav pre diaľkové štúdium učiteľov pri Univerzite Komenského v Bratislave, SPN, 1962, 268 s.; kapitola Františka Matúša na s. 97-132.

¹² MATÚŠ, František: Nainfikovaný myšlienkami „záchrany“ šarišského hudobného folklóru. Svedectvo o začiatkoch hudobno-folkloristických aktivít na Pedagogickej fakulte UPJŠ v Prešove v rokoch 1969 – 1970. In: MATÚŠ, František a kol.: *Súzvuk 3. Aktivita členov Prešovského hudobného spolku Súzvuk v rokoch 2005 – 2006*. Prešov : Prešovský hudobný spolok Súzvuk, 2007, s. 279-326.

- 2) Výskum hudobného folklóru na východnom Slovensku (Doc. Dr. J. Kostúk, Dr. F. Matúš, F. Slavkovský).¹³

Osobitnou kapitolou práce Františka Matúša na Katedre hudobnej výchovy bolo technické zabezpečenie vyučovacieho procesu a práce na katedre. Pre výučbu dlhodobu zabezpečoval financovanie a organizoval nákup gramoplatní, ktoré po rokoch predstavovali unikátnu zbierku všetkých vydaných platní Supraphonu a Opusu. V roku 1988 vypracoval rozsiahly projekt technického vybavenia učebne *Integrované pracovisko pre výučbu hudobnohistorických disciplín* (podaný 7. 2. 1988). Projekt navrhoval modernizáciu dovtedajšej učebne (5. poschodie, č. 475) na základe požiadaviek: 1) integrácie jednotlivých činností vo výučbe, 2) intenzívnejšieho využívania technických prostriedkov, 3) pohotovejšieho prístupu k informačným zdrojom (zvukovým, knižným, notovým), 4) zapojenia hudobného nástroja ako zdroja informácií. Súčasťou projektu bola technická dokumentácia (stôl učiteľa, stôl študenta). Referát pre vynálezy a zlepšovacie návrhy Rektorátu UPJŠ v Košiciach schválil projekt s jedinou pripomienkou k názvu a projekt sa realizoval pod názvom *Integrácia základných hudobnopedagogických činností vo výučbe hudobnohistorických disciplín*. Jeho cieľom bolo „preniesť aktivitu študenta z doterajšej pasívnej orientácie na pestovanie lásky k hudbe cez vlastnú aktívnu perцепčnú hudobnú tvorivosť.“ Aj tieto slová vyjadrujú vzťah vtedajšieho odborného asistenta Františka Matúša k študentom. Keď zalistujeme v jeho osobných spomienkach, nájdeme medzi nimi napríklad dokumenty o hodnotení študentov vedúcimi učiteľmi študijnej skupiny, ktoré niesli názov Stav a svetonázorové problémy študentov Pedagogickej fakulty UPJŠ. V dokumente za školský rok 1984/1985 referoval o svojich študentoch 5. ročníka kombinácie slovenčina – hudobná výchova takto: „Prostredie doma na dedine a v meste, v ktorom študenti žijú, poznám iba z osobných rozhovorov s nimi. Po príchode domov sa väčšinou pripravovali na prednášky a semináre v budúcom týždni, cvičili na hudobnom nástroji a pomáhali v domácnostiach. V poslednom roku sa sústreďovali hlavne na vypracovanie diplomovej práce. Do študentského domova som chodil najmenej jedenkrát za mesiac, v správaní som nezistil závady, ani mi takéto závady a priestupky neboli hlásené. Nemali na to čas. Väčšia časť pracovala v Toryse, alebo Ženskom speváckom zbore, a keď chceli zvládnuť študijné povinnosti a ZUČ [Záujmovú umeleckú činnosť], tak museli dobre kalkulovať s voľným časom. Nestretol som sa so žiadnymi formami prežitkov.“

Takýchto a rôznych iných hlásení bolo potrebné písať pre rektorát či dekanát neúrekom, v jednom z nich (č. j.: 269/1985) sa napríklad požadovalo: „Vyhodnotenie účasti študentov na fakultných podujatiach k 40. výročiu oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou, vrátane Oslavy 1. mája a Branného dňa dekana“ (12. 5. 1985). Povinným agitáciám, propagáciám a správam v oblasti oficiálnej školskej politiky rôzneho typu urobil koniec až záver roka 1989 a porevolučné roky umožnili v školstve nový prístup k pedagogickej práci. Pre Františka Matúša to okrem iného znamenalo možnosti realizovať sa v rámci novozaloženého občianskeho združenia Prešovský hudobný spolok

¹³ LIPTÁK, Teodor: Vývoj vysokoškolskej prípravy učiteľov hudobnej výchovy na východnom Slovensku a stav hudobnej výchovy na základných školách po roku 1945. In: *Hudobný život Košíc. Zborník materiálov z muzikologického seminára z novembra 1980*. Košice : Mestský národný výbor – Odbor kultúry; Osvetové stredisko v Košiciach, 1981, s. 149.

Súzvuk (od roku 2000) a využiť široké možnosti počítačov novej generácie (grafické a notové programy počítačov Macintosh).

Výsledky všetkých pracovných aktivít Františka Matúša sa premietli do jeho vedeckého rastu a získavania príslušných vedeckých a pedagogických hodností. V roku 1976 obhájil na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave rigoróznú prácu *Zachariáš Zarevúcky. Biografia* a získal titul *doktor filozofie* (PhDr., 1977). Ašpirantské štúdium v odbore teória a dejiny hudby absolvoval v roku 1986 obhajobou dizertačnej práce *Hudobná kultúra v historickom vývine východoslovenských miest v stredoveku* v Ústave hudobnej vedy SAV v Bratislave (vtedajšia Sekcia Hudobnej vedy Umenovedného ústavu SAV). Vedecko-pedagogickú hodnosť docenta získal v roku 1992 na Hudobnej a tanečnej fakulte Vysokej školy múzických umení v Bratislave v odbore hudobné umenie – teória a dejiny hudby obhajobou práce *De Musica Leonardi Stöckelii* a habilitačnou prednáškou na tému „Vývin hudobnoteoretického myslenia na Slovensku v 16. storočí“.

Postupne narastali aj jeho pracovné aktivity naviazané na získané životné skúsenosti. Mnoho rokov bol predsedom komisií na obhajobách rigorózných a diplomových prác na Pedagogickej fakulte v Prešove; bol členom dvoch odborových komisií pre udeľovanie vedeckých hodností a školiteľom doktorandov; pracoval ako člen komisií na inauguračné a habilitačné konanie a na obhajoby doktorandských prác na Ústave hudobnej vedy SAV v Bratislave, Fakulte humanitných vied UMB v Banskej Bystrici, Pedagogickej fakulte PU v Prešove, Vysokej škole Múzických umení v Bratislave, Pedagogickej fakulte Ostravskej univerzity v Ostrave, Pravoslávnej fakulte PU v Prešove, Katolíckej univerzite v Ružomberku a na Pedagogickej fakulte v Ústí nad Labem. Po roku 1991 sa podieľal ako člen Vedeckej rady Prešovskej univerzity a Vedeckej rady Pedagogickej fakulty v Prešove na odbornom smerovaní týchto inštitúcií. Bol členom Európskej asociácie pre hudobnú výchovu vo vtedajšej Spolkovej republike Nemecko, Zväzu slovenských skladateľov a koncertných umelcov, Spolku hudobného folklóru pri Slovenskej hudobnej únii, Spišského dejepisného spolku a predsedom Prešovského hudobného spolku *Súzvuk*, členom Redakčnej rady časopisu *Hudobný život* (od r. 1988). Písal heslá pre *Slovenský biografický slovník*. Pravidelne oponoval žiadosti o udelenie vedeckých grantov Ministerstva kultúry a Ministerstva školstva SR (VEGA a KEGA) a recenzoval vedecké muzikologické práce. Za svoju prácu získal viacero cien a čestných uznaní. Redakcia *Prešovských novín* mu udelila v roku 1982 Pamätný odznak pri príležitosti 25. výročia založenia *Prešovských novín*. Mesto Prešov mu udelilo Pamätnú plaketu za zásluhy o rozvoj mesta Prešov v deň otvorenia XXX. ročníka Prešovskej hudobnej jari (1988). Hudobný fond v Bratislave mu udelil Cenu Pavla Tonkoviča za rok 1993 za dlhoročnú publicistickú, pedagogickú a vydavateľskú činnosť. V roku 1996 dostal Cenu mesta Prešov za kultúru za monografiu o skladateľovi a pedagógovi Antonovi Cígerovi *S hudbou v srdci Tatier*.¹⁴

¹⁴ MATÚŠ, František: *S hudbou v srdci Tatier*. Prešov : Elman music, 1996; knižná časť: 287 s.; notová príloha Deťom a mládeži, 11 notových zošitov.

Etnomuzikologické aktivity

Prvé systematické etnomuzikologické aktivity Františka Matúša sú spojené s už spomínanou myšlienkou vytvorenia reprezentačného folklórneho telesa pri Katedre hudobnej výchovy na Pedagogickej fakulte. Išlo o turbulentný rok 1968, čiže rok vpádu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Vtedy sa v Prešove konal 3. ročník Súťaže umeleckej tvorivosti vysokoškolákov. Vystúpili na ňom známe súbory Ponitran a Zobor z Nitry, Technik a Gymnik z Bratislavy a Poľana zo Zvolena. Z pedagogických fakúlt sa súťaže zúčastnil len súbor z Trnavy, čo vyvolalo nevôľu prešovských akademických funkcionárov, ktorí by radi videli na súťaži vlastný univerzitný súbor. Pre Františka Matúša to bol čas, keď mal za sebou početné hudobnofolklorne výskumy v dedinách Šariša, ktoré medzi iným priniesli jeho objav dovtedy neznámeho ľudového hudobného nástroja nazývaného gajdica.¹⁵ Vtedy sa zaoberal aj myšlienkou vytvoriť na fakulte folklórny súbor. Priamy podnet na túto aktivitu však prišiel spontánne. V septembri v roku 1969 sa prvýkrát stretol s „neobyčajným“ učiteľom dedinskej školy v Krivanoch – bol ním dnes už známy aktivista v oblasti záchrany ľudovej kultúry a folklóru Ján Lazorík (1920 – 2015). Toto stretnutie bolo natoľko inšpiratívne, že František Matúš sa do zakladania folklórneho súboru pustil s plnou vervou.¹⁶ Postupoval pritom v spolupráci s etnomuzikológmi Ústavu hudobnej vedy SAV. Prejavilo sa to v jeho snahe dostať výskum *ľudovej tvorby* všeobecne označovaný pojmom *folklór* na vyššiu vedeckú úroveň. Takto zdôvodnil, prečo novovzniknutý súbor pomenoval *folkloristický*. Jeho *folkloristická* koncepcia súboru spočívala v myšlienke *záchrany regionálneho folklóru*; tvrdil, že „*šarišská folkloristika* ako veda o ľudovej umeleckej tvorbe, o ľudovej kultúre, o zvykoch a ľudových obradoch Šariša“ by mala byť „nadväzujúcou pre interpretáciu autentických folklórnych druhov a foriem vysokoškolským umeleckým telesom“.¹⁷ Napokon, pojem folkloristika sa v povojnových rokoch používal aj v akademickom prostredí; jedným z oddelení Ústavu hudobnej vedy SAV bolo od jeho založenia (1953) Oddelenie hudobnej folkloristiky (v súčasnosti Oddelenie etnomuzikológie).¹⁸

František Matúš sa zamerával vo svojich etnomuzikologických výskumoch v 80. rokoch na autentické prejavy ľudovej hudobnej tvorby v regiónoch východného Slovenska Spiš a Šariš. Ako znalec ľudovej piesne a porotca folklórnych súťaží sa rozhodol sprístupniť interpretované piesne vydávaním v piesňových zbierkach; tak vznikli jeho

¹⁵ František Matúš uvádza ako miesto prvého objavu gajdice osadu Potoky, severovýchodne od mesta Lipany v oblasti severného Šariša. Výrobcom a majiteľom gajdice bol Andrej Mizerák. Štúdia o gajdici vznikla v máji v roku 1969. MATÚŠ, František: Príspevok k slovenskej etnoorganológii. In: *Musicologica slovacica*, roč. 2, 1970, s. 51-77.

¹⁶ Počas nasledujúcich rokov prerástlo stretnutie do celoživotnej spolupráce. MATÚŠ, Ref. 12.

¹⁷ MATÚŠ, Ref. 12, s. 287.

¹⁸ Do Ústavu hudobnej vedy SAV bol v roku 1953 pričlenený aj bývalý Štátny ústav pre slovenskú ľudovú pieseň. V roku založenia pracovali v Oddelení hudobnej folkloristiky dr. František Poloczek (vedúci), Magdaléna Micháľková a Alica Stankovičová. „Zpráva o činnosti Ústavu hudobnej vedy SAV“. In: *Hudobnovedný sborník SAV*, roč. 1, 1953, s. 197. K historickému významu pojmu hudobná folkloristika označujúcemu výskum európskej ľudovej hudby pozri: URBANCOVÁ, Hana: Slovenská ľudová pieseň v pohľade hudobného historika Dobroslava Orla. In: *Musicologica Slovacica*, roč. 13 (39), 2022, č. 2, s. 233.

prvé piesňové antológie v sérii nazvanej podľa súťaže v ľudovom speve *Krása životu*, ktorú od roku 1982 usporadúvalo Okresné osvetové stredisko Prešov. Pre tieto publikácie ručne písal notové zápisy ľudových piesní.¹⁹ Jeho aktivity v 80. rokoch vyvrcholili v početných terénnych výskumoch v svojráznej sedlickej doline na okraji prešovského a košického okresu. Zozbieral tam množstvo ľudových piesní, ktoré vyšli v dvoch publikáciách *Piesne zo Sedlíc* (1985, 1989).²⁰

Neskôr, v porevolučných rokoch, s nadšením privítal možnosti, ktoré priniesol nástup počítačovej techniky a stal sa prvým súkromným vydavateľom notových publikácií na Slovensku. Používal notačný program Mosaic vytvorený pre počítače Macintosh. Svoje hudobné vydavateľstvo založil v roku 1991 a začal publikovať pod názvom A. R. I., neskôr ho premenoval na *Elman*, ale najdlhšie fungovalo pod názvom *Matúš music*. Ako prvé publikoval zbierky ľudových piesní vo forme zošitov v edícii „Šariš v zrkadle svojho poznania“. Tu si vyskúšal svoje vydavateľské zručnosti: 1) *Šarišaňi, jak še mace?*, 2) *A od Prešova v tím poľu*, 3) *Na Levočkej hure dzvon še ozíva*, 4) *Dze ši sosňičko rosła*, 5) *Kim v Šedlici budzem*, 6) *A ja Vam vinčujem* (1991 – 1993). Nasledoval celý rad publikácií, na ktorých sa podieľal editorsky, resp. autorsky aj editorsky; medzi prvými vydal úvahy o teoreticko-metodologických problémoch hudobnej historiografie – rukopis, ktorý ostal v pozostalosti Richarda Rybariča a ktorý vznikol ako vysokoškolská učebnica *Hudobná historiografia* (1994).²¹ Prvú rozsiahlejšiu etnomuzikologickú publikáciu vydal pre Melániu Nemcovú, rodáčku zo Šariša; išlo o antológiu *Chorovody a dievčenské tance z východného Slovenska* (1992).²² Spolupráca s touto známou etnografkou a choreografkou neskôr priniesla viacero cenných publikácií, ktoré pre ňu pripravil do tlače; knihy mali bohaté notové prílohy – napríklad antológia *Piesne Zemplína* obsahuje 242 piesní a 9 tancov (1999); antológia *Piesne Šariša* obsahuje 283 piesní (2000).²³

V tom istom čase pripravil do tlače František Matúš v spolupráci s vdp. Vojtechom Kmecom publikáciu *Zemplínska svadba zo Starého* (1999).²⁴ Uverejnil v nej 67 sva-
dobných piesní začlenených do priebehu „starjanskeho vešela“. V záverečnom doslove

¹⁹ MATÚŠ, František (ed.): *Krása životu '82. Šarišské ľudové piesne*. Prešov : Okresné osvetové stredisko, 1983. MATÚŠ, František – HRUŠOVSKÝ, Jozef (eds.): *Krása životu '83. Šarišské ľudové piesne*. Prešov : Okresné osvetové stredisko, 1984. MATÚŠ, František – HRUŠOVSKÝ, Jozef (eds.): *Krása životu '84. Šarišské ľudové piesne*. Prešov : Okresné osvetové stredisko, 1985.

²⁰ MATÚŠ, František – KOTULIČ, Miloš (eds.): *Piesne zo Sedlíc. Zbierka šarišských ľudových piesní a zvykov, zv. 1*. Prešov : Okresné osvetové stredisko, 1985, 140 s. MATÚŠ, František – KOTULIČ, Miloš (eds.): *Piesne zo Sedlíc. Zbierka šarišských ľudových piesní a zvykov, zv. 2*. Prešov : Okresné osvetové stredisko, 1989, 183 s.

²¹ RYBARIČ, Richard: *Hudobná historiografia*. Eds. František Matúš, Janka Petőczová. Prešov : Matúš music, 1994. Kompletný zoznam edičnej činnosti Františka Matúša pozri PETŐCZOVÁ, Janka: *František MATÚŠ: Bibliografia (výber)*. In: František Matúš a kol., Ref. 12, s. 274-278.

²² NEMCOVÁ, Melánia: *Chorovody a dievčenské tance z východného Slovenska*. Košice : Východoslovenské folklórne združenie, 1992 (do tlače pripravil František Matúš).

²³ NEMCOVÁ, Melánia: *Piesne Zemplína*. Bratislava : PEDART s. r. o., 1999; NEMCOVÁ, Melánia: *Piesne Šariša*. Prešov : Mesto Prešov, Mesto Veľký Šariš, 2000; NEMCOVÁ, Melánia: *Piesne Gemera*. Jovsa : EXPED Bratislava, 2000; (vedecká redakcia, grafická úprava, sadzba nôt a príprava do tlače František Matúš).

²⁴ KMEC, Vojtech – MATÚŠ, František: *Zemplínska svadba zo Starého*. Jovsa : Obecný úrad Staré, 1999.

zhodnotil priebeh svadby v dedinskom (domácom) i cirkevnom prostredí. Z muzikologickeho hľadiska porovnával melodické odlišnosti a detaily piesní a ľudových svadobných zvykov s blízkymi lokalitami, so svadbami zo Zamutova (šarišsko-zemplínske pomedzie, podľa výskumov Ondreja Dema) a so svadobnými piesňami zo Strážskeho (podľa výskumov Melánie Nemcovej).²⁵ Za unikátnu považoval dokumentáciu staršieho svadobného rituálu v kostole v obci Staré; svadba bola zaznamenaná na základe výskumov autentických obradov katolíckeho farára Vojtecha Kmeca, spoluautora publikácie.

Etnomuzikologické vydavateľské aktivity Františka Matúša vyvrcholili v rámci edičnej činnosti Prešovského hudobného spolku *Súzvuk*, kde pre ne vyčlenil priestor v profesionálnej edícii „Inšpirácie umením ľudu“. V tejto edícii pripravil do tlače v rokoch 2000 – 2002 tri monografie: 1. zväzok: Melánia Nemcová (zost.): *Daj, Bože, slunka*; 2. zväzok: Monika Kandráčková: *Spev je môj život*; 3. zväzok: Melánia Nemcová (zost.): *Piesne Abova*. Prvý a tretí zväzok tejto edície tvoria klasické antológie ľudových piesní. Prvý zväzok je venovaný detským hrám z východného Slovenska; obsahuje rečňovanky, vyčítanky, netanečné, tanečné a chorovodné detské hry z východného Slovenska. Opis detských hier obsahuje ich grafické schematické znázornenia, čo umožňuje široké pedagogické využitie publikácie. V antológii *Piesne Abova* je predstavených 104 piesní, ktoré Melánia Nemcová tematicky rozdelila do šiestich skupín (mládenecské, ľúbostné, svadobné, dievčenské, tanečné, príležitostné).²⁶

Druhý zväzok edície „Inšpirácie umením ľudu“ má osobitné postavenie. Ide o knižnú monografiu *Spev je môj život*, ktorá sumarizuje ľudové piesne patriace do repertoáru vynikajúcej speváčky Moniky Kandráčovej, rod. Kaňuščákovej, a zároveň vypovedá o jej detstve a živote v skromnom prostredí šarišskej dediny, o inšpirácii k spevu v rodinnom prostredí, v ktorom i jej starí rodičia boli vynikajúci speváci ľudových piesní a jej manžel bol výborný muzikant. Text knihy pripravil František Matúš na základe rozhovorov so speváčkou. Charakterizoval miesto šarišskej ľudovej piesne v jej živote od detstva až po koncertné, kultúrne a náboženské podujatia, jej úžasné zážitky, celoživotné umelecké snaženie a schopnosť rozdávať lásku k piesni a ľudovej hudbe. Opísal jej dráhu sólovej speváčky a jej hudobné aktivity spoločné s manželom – známym propagátorom šarišského hudobného folklóru, gajdičiarom Milanom Kandráčom –, ktoré neskôr pokračovali so synmi – Ondrejom a Milanom Kandráčovcami. Veľmi citlivo opísal jej vnútorný svet a osobný vzťah k piesňam (ľudové, púťové, náboženské, šarišské, gréckokatolícke), ktoré sa naučila spievať v autentickom prostredí a ktoré majú pre nás i dnes mimoriadnu hodnotu. Do záveru knihy autor začlenil

²⁵ Svadby zo Zamutova. Gramoplatňa. Ondrej Demo. 1967. NEMCOVÁ, Melánia: *Piesne zo Strážskeho a okolia*. Strážske : Mestský úrad, 1997, s. 23-45.

²⁶ NEMCOVÁ, Melánia (zost.): *Daj, Bože, slunka...*; *rečňovanky, vyčítanky, netanečné, tanečné a chorovodné detské hry z východného Slovenska* (= Inšpirácie umením ľudu, 1). Jovsa : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2001 (doslov: Daniel Šimčík, s. 148-149); NEMCOVÁ, Melánia (zost.): *Piesne Abova* (= Inšpirácie umením ľudu, 3). Prvé vydanie: Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2001 (doslov a jazyková poznámka: Ladislav Bartko, s. 95-101); druhé vydanie: Košice: Krajské osvetové stredisko v Košiciach, 2005; (vedecká redakcia, grafická úprava, sadzba nôt a príprava do tlače František Matúš).

notové zápisy – transkripcie 70 ľudových piesní z repertoáru Moniky Kandračovej.²⁷ Publikácia je vynikajúcim príkladom etnomuzikologickej monografie, ktorá vypovedá o živote hudobne nadanej speváčky ľudových piesní z horného Potorysia, obdarenej krásnym hlasovým fondom, ktorá je prakticky až do súčasnosti jednou z najvýraznejších nositeľiek a šíriteliek autentických šarišských piesňových tradícií. František Matúš do detailov poznal jej spevácke aktivity, veď napokon už v roku 1992 vydal prvý spevník s výberom 30 piesní z jej repertoáru *Dze ši sosňičko rosła* a už v tom čase bola považovaná za speváčku s unikátnym prejavom, čo aj obyčajní (hudobne neškolení) ľudia z jej okolia oceňovali: „Sluchajce! Špiva Monika Kandračova! To je hlas!! Tak šumne špivac našo pišnički zna ľem ona!“²⁸

Hudobnohistorické aktivity

Hudobnohistorické aktivity Františka Matúša sa hneď od zo začiatku zameriavali na výskumné sondy regionálnych prameňov k dejinám hudobného života v mestách Spiša a Šariša. Množstvo hodín, strávených v archívoch a historických knižniciach, ale aj doma nad mikrofílmami a fotokópiami, prinieslo zaujímavé poznatky. Hneď jeho prvý vedecký výstup z Fakultnej úlohy F4-D *Účasť a podiel Spiša a Šariša na hudobnej minulosti Slovenska* (rukopis, 1974) vyvolal veľký záujem v bratislavských akademických kruhoch. To už mal za sebou pramenný výskum osobnosti hudobného skladateľa, bardejovského rodáka Bélu Kélera (1972) a osobnosti levočského organistu Samuela Marckfelnera (1992).²⁹ Tento objav ho priviedol do Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied (v tom čase Sekcia Hudobnej vedy Umenovedného ústavu SAV) na Vajanskom nábreží v Bratislave za vtedajším vedúcim Oddelenia hudobnej histórie Richardom Rybaričom. Ich obojstranný záujem o hudobnú históriu a muzikológiu prerástol v celoživotnú spoluprácu. Richard Rybarič vítal s uznaním jeho nové objavy hudobných prameňov na východnom Slovensku – napríklad objav rukopisných listov Zachariáša Zarevúckeho, evanjelického organistu v slobodnom kráľovskom meste Bardejov (17. storočie), alebo objav dvoch najstarších učebníc hudby (hudobnej teórie) *De Musica* Leonarda Stöckela, rektora školy v Bardejove (16. storočie). Rybarič oceňoval aj jeho dokumentačnú a hudobnohistoriografickú prácu, predovšetkým jeho výskum a prvú katalogizáciu Levočskej evanjelickej zbierky hudobnín (1974). V podstate všetky kvalifikačné práce Františka Matúša boli založené na vlastných pramenných objavoch, ale nález unikátneho hudobnohistorického prameňa v Kežmarskej evanjelickej lyceálnej knižnici – konvolútu rukopisov a tlačí zo 16. storočia, v ktorom sa nachádzajú rukopisné hudobnoteoretické diela bardejovského pedagóga a významného humanistického vzdelanca Leonarda Stöckela (1510 – 1560) – bol jedným z najcennejších. Tento nález spôsobil doslova senzáciu v slovenskej muzikologickej obci. František Ma-

²⁷ KANDRÁČOVÁ, Monika: *Spev je môj život* (= Inšpirácie umením ľudu, 2). Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2002 (autor textov, transkripcii a editor: František Matúš; transkripcie piesní s. 165-233).

²⁸ MATÚŠ, František: *Dze ši sosňičko rosła. Monikino pišnički a rozpravaňa*. (= Šariš v zrkadle svojho poznania 4). Prešov : A. R. I., s. 5.

²⁹ MATÚŠ, Ref. 5. MATÚŠ (ed.), Ref. 6.

túš predstavil verejnosti tieto vzácne traktáty – piliere novovekého systému hudobnej výchovy v evanjelických kantorátoch na východnom Slovensku – na muzikologickej konferencii konanej v Prešove roku 1988 v rámci 30. sezóny Prešovskej hudobnej jari. Podujatie otváral vedúci Sekcie Hudobnej vedy Umenovedného ústavu SAV v Bratislave profesor Ladislav Burlas a zúčastnili sa ho muzikológovia z celého Slovenska. Pamätám sa, že po odznení príspevku Františka Matúša „Ku koreňom hudobnovýchovných tradícií na východnom Slovensku“ prišiel za ním s nadšením Richard Rybárik a blahoželal mu k objaveniu našej najstaršej učebnice hudobnej výchovy so slovami, že je to najväčší hudobnohistorický objav za posledných dvadsať rokov.³⁰

Z dejín renesančnej a barokovej hudobnej kultúry František Matúš rozpracoval mnohé dovtedy neriešené otázky; z problematiky dejín hudby v Prešove sa sústredil na hudobnú výchovu a hudobné myslenie na evanjelickom lýceu v 17. storočí (štúdie: *Hudobná realita v diele prešovského filozofa Jána Bayera*, 1984; *Prešovská filozofická škola a hudba*, 1987) a z dejín hudby v Bardejove sa sústredil okrem osobnosti Leonarda Stöckela (štúdie: *De Musica Leonardi Stockelii*, 1991; *Príspevok k poznaniu vývinu hudobnoteoretického myslenia na Spiši v 16. storočí*, 1994) aj na výskum biografie Zachariáša Zarevúckeho.³¹ Na počesť tejto významnej osobnosti bardejovského hudobného života zorganizoval vedeckú konferenciu pri 400. výročí narodenia v spolupráci s Biskupským úradom Východného dištriktu Evanjelickej cirkvi na Slovensku na pôde Evanjelického kolegiálneho gymnázia v Prešove, kde mal hlavnú prednášku a neskôr sa zaslúžil editorsky o vydanie zborníka z konferencie (2005).³² František Matúš sa počas celého svojho života aktívne podieľal na práci Spišského dejepisného spolku, informoval členov spolku na mnohých konferenciách o svojich muzikologických objavoch, publikoval práce v jeho ročenkách *Z minulosti Spiša*, kde je jednou z jeho posledných štúdií aj sumarizácia poznatkov o osobnosti Samuela Marckfelnera s detailným opisom prameňov, životných osudov organistu a s tematickým katalógom jeho zachovanej tvorby (*Samuel Marckfelner – príspevok k poznaniu života a diela levočského organistu, skladateľa a senátora*, 2002).³³

Záujem o hudobné osobnosti bol samostatnou kapitolou práce Františka Matúša. Skúmal nielen skladateľov a hudobníkov v histórii a v súčasnosti, ale aj osobnosti,

³⁰ MATÚŠ, František: Ku koreňom hudobnovýchovných tradícií na východnom Slovensku. Zborník príspevkov z muzikologickej konferencie. In: *Umelecké tradície v hudobnej kultúre socializmu* (= Muzikologické bilancie IV). Ed. František Matúš. Prešov : Park kultúry a oddychu, 1988, s. 90-94.

³¹ MATÚŠ, František: *Hudobná realita v diele prešovského filozofa Jána Bayera* (= Muzikologické bilancie '82). Bratislava : ZSS, 1988, s. 19-25. 1984; MATÚŠ, František: *Prešovská filozofická škola a hudba*. In: *Nové obzory* 29. Ed. Imrich Michnovič. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo 1987, s. 125-139. MATÚŠ, František: *De Musica Leonardi Stockelii*. In: *Slovenská hudba*, roč. 17, 1991, č. 4, s. 360-416. MATÚŠ, František: *Príspevok k poznaniu vývinu hudobnoteoretického myslenia na Spiši v 16. storočí*. In: *Musicologica Slovaca et Europaea*, roč. 19, 1994, s. 35-40. MATÚŠ, František: Zachariáš Zarevúcky (Zarevutius) – životné osudy. In: *Zachariáš Zarevúcky (Zarevutius)*. Zborník príspevkov z muzikologickej konferencie. Ed. František Matúš. Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2005, s. 65-84.

³² MATÚŠ: *Zachariáš Zarevúcky (Zarevutius)*, Ref. 31.

³³ MATÚŠ, František: Samuel Marckfelner – príspevok k poznaniu života a diela levočského organistu, skladateľa a senátora. In: *Z minulosti Spiša IX – X*. Ed. František Žifčák. Levoča : Spišský dejepisný spolok, 2002, s. 137-152.

ktoré ovplyvňovali jeho život, resp. hudobnú kultúru, ktorá ho obklopovala. Okrem edičných skúseností, ktoré mu pomáhali v profesionálnej vedeckej, pedagogickej a publikačnej práci, treba osobitne spomenúť jeho literárny talent, ktorý sa snúbil s úprimným záujmom o človeka (ľudí, filozofické otázky bytia). Literárne umelecké vlohy mu pomohli dotvoriť rozprávanie zaujímavých životných príbehov ľudí do pútavých knižných podôb. Z jeho historiografických prác o osobnostiach vynikajú dve línie, venované dvom hudobníkom – Antonovi Cígerovi a Mikulášovi Moyzesovi. Anton Cíger (1911 – 1976) bol jeho kežmarský učiteľ, jeho prvý vzor zanieteného hudobníka. Stretol ho v Hudobnej škole v Kežmarku, kde bol riaditeľom, a kde ho spoznal ako žiak husľového oddelenia školy v roku 1952. Jeho druhým veľkým vzorom bol Eugen Suchoň počas vysokoškolského štúdia v Bratislave. S Antonom Cígerom udržiaval kontakty celý život. Sledoval jeho neľahké osudy počas nepriaznivých rokov socializmu, v ktorých bol odsunutý na druhú koľaj kvôli svojmu bratovi spisovateľovi Jozefovi Cígerovi Hronskému, ktorý v roku 1945 emigroval do zahraničia. Na sklonku života „zaviala“ Antona Cígera ťažká choroba do prešovskej nemocnice, kde ho František Matúš každý deň navštevoval, a kým to „jeho pánu učiteľovi choroba dovolila“, rozprával mu do magnetofónu svoje životné osudy (roky 1974 – 1976). Spomínam si, ako sme doma rozmýšľali, čo by sme mu do nemocnice doniesli na prilepšenie pod zub a ja som nemohla pochopiť, prečo sa doma varia „len“ zemiaky v šupke. Ešte dnes mám pred očami radosť pána profesora Cígera, ktorý sa v nemocnici s chuťou pustil do týchto obyčajných zemiakov, tvrdiac, že to je najväčšia maškrtka na svete. Profesor Cíger – tak sme ho doma titulovali – venoval môjmu bratovi a mne tri inštruktívne skladby pre klavír *Z detských srdiečok*.³⁴

Je teda prirodzené, že ako prvú rozsiahlu autorskú knihu po revolúcii vydal František Matúš publikáciu *S hudbou v srdci Tatier* (1996), venovanú spomienke na tohto vzácneho človeka. Boli to napokon už roky, keď mohol slobodne písať o učiteľovi, ktorého socialistické zriadenie perzekvovalo, a ktorého spomienky boli zároveň aj spomienkami na časť jeho mladosti pod Tatrami. Stačilo len ísť po vyradený magnetofón na fakultu a oprášiť v sekretári starostlivo odložené magnetofónové pásy. Publikáciu *S hudbou v srdci Tatier* tvoria dve časti; v knižnej časti je opísaný „pútavý životný príbeh človeka, ktorému bola hudba všetkým, a ktorý hudbe obetoval všetko“, ³⁵ notová časť obsahuje 11 notových zošitov, so skladbami Antona Cígera pre klavír, spev, husle, violončelo, kontrabas, sláčikové kvarteto a sláčikový orchester, ktoré boli určené pre žiakov Základných umeleckých škôl, začiatočníkov i pokročilých.

Rozprávanie o živote Antona Cígera – hudobného pedagóga, organistu, zbormajstra, skladateľa a organizátora hudobného života – je pretkané spomienkovými intermezzami Michala Palovčíka, pátra Tomáša Iváka z Marianky, Mariána Juríka, Evy Zacharovej, Jozefa Dolného, Petra Švorca ml. a pravdaže – autora knihy Františka Matúša. Napriek tomu, že kniha vznikala metódou *oral history* ako „rozhovory pri nemocničnom lôžku“, tvrdenia sú overované v prameňoch a podopreté bohatým poznámkovým aparátom. Autor knihy zaradil do nej viaceré notové ukážky z tvorby

³⁴ Anton Cíger: *Z detských srdiečok. Tri inštruktívne skladby pre klavír. Venované Janke a Ferkovi Matušovi. Mamičke, Oteckovi, Uspávanka pre mamičku a otecka*; rukopis. Tlačou vyšli v roku 1996: MATÚŠ, Ref. 14, notová príloha *Deťom a mládeži 2, Z detských srdiečok*, s. 2-12.

³⁵ MATÚŠ, Ref. 14, s. 152.

Antona Cígera a mnohé dobové fotografie – jednou zo záverečných je jeho posledné dirigentské vystúpenie so spojenými detskými speváckymi zbormi na VIII. festivale podtatranských speváčikov v Tatranskej Lomnici v roku 1975. Život Antona Cígera sa pred čitateľom odvíja chronologicky: detstvo v rodine tesárskeho majstra v Krupine, miesto pomocného učiteľa a organistu v obci Prochoť, „strastiplná cesta za hudbou“ a snaha o štúdium na Hudobnej akadémii v Záhrebe (u Oskara Nedbala, 1930), miesto regenschoriho a dirigenta v Čadci, miesto úradníka v Turčianskom sv. Martine (spolupráca s Milošom Ruppeltdom a Zväzom slovenských speváckych zborov v Trenčianskych Tepliciach), miesto učiteľa v Michalovciach, práca v Hudobnej komore v Bratislave, odkiaľ organizoval v roku 1944 pohreb Mikuláša Moyzesa v Prešove – vtedy bolo úlohou Cígera zabezpečiť rozhlasový príhovor Mikuláša Schneidra-Trnavského z bratislavského rozhlasu. Anton Cíger sa pohrebu v Prešove aj zúčastnil a v pamäti mu utkvel nezvyčajný úvod tohto rozhlasového príhovoru: „Drahý moj Mikuláško. Ty si gajdoval na východe a ja gajdujem tu na západe. Obaja gajdujeme pre Pána Boha. Ako nám to ide, tak nám to ide, gajdujeme ako môžeme. Ty si už dogajdoval, šak aj ja raz dogajdujem.“³⁶ Po vojnových udalostiach Cíger pracoval ešte v Trnave, bol dirigentom vtedajšieho robotníckeho spevokolu ROH [Revolučné odborové hnutie] BRADLAN (tablo, 1950) a odtiaľ prešiel do Kežmarku, pod malebné Vysoké Tatry, na opustenú, vojnou zdemolovanú hudobnú školu, ktorú bolo potrebné najprv opraviť a až potom v nej mohol ako riaditeľ realizovať svoje hudobné a organizačné schopnosti. V krátkom čase sa mu to podarilo a v roku 1951/1952 už s hrdosťou mohol konštatovať, že v meste sa začala obnovovať bohatá hudobná tradícia – pracovalo tam päť speváckych zborov; jedným z nich bol mládežnícky spevácky zbor, ktorý viedla Jana Chovancová na vtedajšom učiteľskom ústave. Na tejto pedagogickej škole študoval aj František Matúš a v Kežmarku, presnejšie v hudobnej škole, došlo k prvému stretnutiu s Antonom Cígerom, ktoré – ako sa občas stáva – ovplyvnilo mladého študenta na celý život. Výrečné bolo hneď prvé stretnutie s riaditeľom, na ktoré autor knihy spomína takto: „Pozdravil som sa, ako nám to v škole vbíjali do hláv – česť práci súdruhu riaditeľ. Profesor Cíger vážne zdvihol hlavu a povedal: Ty si z Pírekovej školy, tak toho súdruha si nechaj pre Vášho riaditeľa a u nás sa zdraví dobrý deň.“ K tejto situácii František Matúš dodal: „Bola to cenná príručka na celý život.“³⁷ V nasledujúcich desaťročiach sú v knihe podrobne mapované a fotografiami ilustrované pracovné aktivity Cígera: externé pôsobenie na Pedagogickom inštitúte v Prešove (do roku 1960); dirigovanie Podduklianskeho ukrajinského súboru (1960); priateľstvo s Jankom Blahom; spolupráca s Emanuelom Muntágom (spoločné vydanie zborníka hymnických zborových piesní, 1969); snahy dokázať návštevu Beethovena vo Finticiach; dirigovanie Okresného učiteľského speváckeho zboru TATRAN v Poprade; práca učiteľa v Hudobnej škole v Kežmarku a organizátora regionálneho hudobného života; predstavenie jeho kompozičnej činnosti.³⁸ František Matúš obdivoval u Antona Cígera „nesmierne in-

³⁶ MATÚŠ, Ref. 14, s. 85.

³⁷ MATÚŠ, Ref. 14, s. 148.

³⁸ Anton Cíger je autorom vyše 400 skladieb; napísal 7 spevohier (*Kolíška a d.*), 2 balety (*Sen o šťastí, Íris*), orchestrálne skladby (*Romantická suita, Slovenská rapsódia pre klavír a orchester, Koncert pre kontrabas a orchester*), 20 omší, zborové skladby, inštruktívne skladby pre žiakov, úpravy slovenských ľudových piesní pre zbory a folklórne súbory, atď.

tenzívny život, osobné zaujatie pre vec hudby a schopnosť hudbu nielen tvoriť, ale ju ľuďom aj odovzdávať a podnecovať ich k podobným aktivitám“.³⁹ Podobné životné krédo bolo charakteristické aj pre prácu Františka Matúša, ktorý sa po rokoch skúseností v pedagogickej i vedeckej práci rozhodol „po revolúcii“ pustiť do ďalšej činnosti, ktorá ho naplňala – založil súkromné hudobné vydavateľstvo. Zároveň nadchol i kolegov pre myšlienku propagácie hudby cez moderné možnosti tlačiarenskej techniky a možnosti, ktoré poskytovali nové, oficiálne štruktúry záujmových zoskupení nazývaných občianske združenia.

Občianske združenie Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*

Roky členstva v Prešovskom hudobnom spolku *Súzvuk* patrili k obzvlášť plodným rokom v činnosti Františka Matúša. On prišiel s myšlienkou založiť takéto občianske združenie, vymedzil jeho právny rámec i aktuálne ciele a stal sa jeho prvým predsedom. Pri tejto aktivite sa opäť inšpiroval svojimi historickými výskumami, hlavne analýzou archívnych prameňov k dejinám prvého hudobného spolku v 19. storočí v Prešove – *Eperieser Musik-Verein*. Podľa stanov tohto spolku schválených v januári 1859 išlo o Mužské spevácke združenie, ktoré zabezpečovalo rozvoj speváckeho zborového umenia v meste a jeho cieľom bolo „popri pestovaní spoločenskej zábavy vzbudzovať lásku k hudbe vo všeobecnosti, osobitne k spevu“; zároveň si tento historický hudobný spolok v Prešove dal za cieľ „zriadiť hudobnú školu, ktorá pozostávala zo školy spevu a školy hry na husliach.“⁴⁰

Myšlienkou vytvoriť neziskové hudobné združenie v Prešove sa František Matúš zaoberal s kolegami na univerzite dlhodobejšie, už od prvých rokov po revolúcii, keď sa ukazovala bezradnosť v regionálnom hudobnom dianí po rozpade bývalej centralisticky usmerňovanej kultúrnej politiky. Po rokoch hľadania vhodných hudobno-umeleckých aktivít oslovujúcich školskú mládež i študentov stredných a vysokých škôl, padlo v roku 2000 rozhodnutie vytvoriť na univerzitnej pôde nezávislé občianske združenie Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*. V samotných stanovách spolku sú formulované tri základné ciele: „a) združovať záujemcov o hodnotnú artificálnu hudbu, b) rozvíjať aktivity spojené s účinným vstupom tejto hudby do povedomia širokej verejnosti (najmä mládeže) v regióne svojho pôsobenia i mimo neho, c) podieľať sa na tvorbe nových parametrov kultúrnej občianskej spoločnosti v regióne i mimo neho vo väzbách na interetnický kontext“.⁴¹ Tieto myšlienky sa stretli s hlbokou odozvou medzi kolegami-hudobníkmi na oboch katedrách, ale i medzi

³⁹ MATÚŠ, Ref. 14, s. 152.

⁴⁰ MATÚŠ, František: Pohľad do dejín hudobných spolkov v Prešove. *Eperieser Musik-Verein* – predchodca Prešovského hudobného spolku *Súzvuk*. In: František Matúš a kol.: *Súzvuk 1. Aktivita členov Prešovského hudobného spolku Súzvuk v rokoch 2001 – 2002*. Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2003, s. 39-44.

⁴¹ Stanovy Prešovského hudobného spolku *Súzvuk* boli schválené na Ministerstve vnútra SR dňa 15. decembra 2000 tak, ako ich predložil predseda novovytvoreného spolku František Matúš. Zakladajúcimi členmi predsedníctva boli tiež Katarína Burgrová a Ľubomír Šimčík. Plné znenie Stanov pozri: MATÚŠ, František: Stanovy Prešovského hudobného spolku *Súzvuk*. In: František Matúš a kol., Ref. 40, s. 11-14.

nehudobníkmi, priateľmi hudby. Ukázalo sa, že aktivity, ktoré títo ľudia v krátkom čase spoločne vytvárajú a plánujú, sú mimoriadne početné, a to vo všetkých sférach, ktoré boli súčasťou plánov činnosti Prešovského hudobného spolku *Súzvuk*, v organizačnej, umeleckej, muzikologickej, spravodajsko-publicistickej i edičnej činnosti. Programové projekty spolku sa týkali realizácie koncertov starej hudby, výchovných koncertov pre školy, edičných projektov, vedeckých konferencií a zvlášť propagácie osobnosti a hudby Mikuláša Moyzesa.

Prvý koncert, ktorý Prešovský hudobný spolk *Súzvuk* realizoval pod názvom Duchovná hudba v Smolníku a jeho okolí, bol dotovaný Karpatskou nadáciou (Smolník, september 2001). Odznala na ňom unikátna hudba zo zbierky hudobníkov zo Smolníckej Huty (18. storočie). Koncert dramaturgicky pripravila Katarína Burgrová z diel, ktoré objavila a transkribovala z dovtedy neznámych prameňov.⁴² Vystúpilo na ňom štrnásťčlenné Komorné združenie Prešovského hudobného spolku. To isté teleso vystúpilo koncertne aj na konferencii Spišského dejepisného spolku nazvanej Spiš v 10. – 20. storočí (2002, Levoča). V tom čase Spolk zabezpečil v oblasti hudobno-interpretačných aktivít niekoľko výchovných koncertov pre školy v Prešove, Košiciach a Rožňave. Podieľal sa na ňom o. i. akademický vokálny súbor PIANO-VOCAL pri Katedre hudobnej výchovy PF PU (umelecká vedúca Lívia Kalmárová). Oblasť edičných projektov patrila v spolku pod gesciu Františka Matúša, ktorý túto sféru činnosti spolku rozdelil na tri oblasti: 1) edícia Vedecké spisy o hudbe, 2) edícia Cesty do sveta hudby a 3) edícia Inšpirácie umením ľudu (tu vyšli už spomínané etnomuzikologické práce). František Matúš pripravil do tlače v týchto edíciách okrem vlastných prác a už spomínaných autorských prác Melánie Nemcovej a Moniky Kandráčovej aj početné autorské diela svojich kolegov, resp. ostatných záujemcov z muzikologického prostredia a viaceré zborníky z konferencií.⁴³

⁴² BURGROVÁ, Katarína: (trans., ed.): *Johann Lininger: Ubi Jesu quiescis spes. Nullum donum, nulla merces* (= Musica Scephusii Veteris III/1). Prešov : Prešovský hudobný spolk *Súzvuk*, 2003, 49 s. BURGROVÁ, Katarína: (trans., ed.): *Pavol Neumüller: Graduale de SS. Angelis et Aria Due pro Corporis Xriti Festo [cci 1810]* (= Musica Scephusii Veteris V/1). Prešov : Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešovský hudobný spolk *Súzvuk*, 2009, 64 s.

⁴³ Ján Lazorík: *A ja vam viňčujem* (1993); Richard Rybárik: *Hudobná historiografia* (1994); Peter Krbaťa: *Psychológia hudby (nielen) pre hudobníkov* (1994); Wolfgang Mastnak: *Sinne – Künste – Lebenswelten* (1994); Ivan Hrušovský: *Missa pro iuventute* (1995); Michal Palovčík: *Ján Cikker v spomienkach a tvorbe* (1995); Ladislav Burlas: *Teória hudobnej pedagogiky* (1997); Ladislav Burlas: *Hudba – komunikatívny dynamizmus* (1998); Ladislav Burlas: *Hudba – želania a rezultáty* (2000); Janka Petőczová: *Polychorická hudba I. – III.* (1998, 1999); Zuzana Sláviková: *Učiteľ hudby na prahu 21. storočia* (2000); Jana Lengová – František Matúš (eds.): *Duchovná hudba v premenách času. Hudobné druhy a žánre* (2001); Metodeja Schneiderová: *Hudba – hra – deti* (2001); Antónia Droppová: *Hráme na klavíri a keyboarde* (2001); Slávka Kopčáková: *Ladislav Burlas – tvorivá jednota v komplexe osobnostných kvalít* (2002); Daniel Šimčík: *Sakura, sakura... spevník japonských piesní* (2002); Lívia Kalmárová: *Spev. Metodika spevu (nielen) pre študentov pedagogických fakúlt* (2002); Metodeja Schneiderová: *Pochod* (1.), *Voda a hudba* (2.), (2002), *Hudba v lese* (3.) (2003); Ľuboslav Kaliňák: *Kalendárium* (2002); Božena Balcárová: *Recepcia hudby* (2001), *Alfa didaktiky hudobnej výchovy* (2004); Lívia Kalmárová – Zuzana Sláviková: *Hlas v učiteľskej praxi* (2003); Metod Kaľavský: *Kamenistá cesta* (2004); Tatiana Pirníková: *Skladateľské inšpirácie a impulzy pre hudobnú pedagogiku* (2004); Karol Medňanský: *Postavenie violy da gamba v kantátach Johanna Sebastiana Bacha* (2006); Štefan Čurilla: *Jozef Grešák* (2007) a ď.

Spolok pokračoval aj v spolupráci s Ústavom hudobnej vedy SAV; najvýraznejšie sa to prejavilo pri (spolu)vydavateľskej činnosti notovej edície *Stará hudba na Spiši / Musica Scephusii Veteris*, v ktorej vyšlo v deviatich sériách v rokoch 2003 – 2018 spolu 16 zväzkov notových pramenno-kritických publikácií, ktoré autorsky pripravili do tlače Janka Petőczová (série I, II, XI), Katarína Burgrová (série III, V, VII), Ladislav Kačic (série IV, VI) a Peter Ruščin (séria VIII).⁴⁴ Všetky zväzky boli venované doteraz nepublikovanej unikátnej hudbe spišských (resp. na Spiši pôsobiacich) skladateľov (Thomas Gosler, Ján Šimrák st., Georg Wirsinger, Johann Lininger, Paul Neumüller, Gregor Rösler, P. Petrus Peťko, P. Ferdinandus Pankiewicz a S. Caecilia SchP.) alebo hudbe objavenej v regionálnych rukopisných prameňoch, ktoré sú svedectvom bohatého dobového hudobného života východného Slovenska a jeho začlenenia do stredoeurópskeho hudobnokultúrneho areálu (Nicolaus Simonides: *Himmlischer Engel-Schall oder Gesangbuch*, 1685; miesto nálezu: Velká, dnes súčasť Popradu). Jedna z najrozsiahlejších knižných monografií, ktoré pripravil František Matúš na pôde Prešovského hudobného spolku *Súzvuk* do tlače, bola publikácia Janky Petőczovej *Hudba ako kultúrny fenomén v dejinách Spiša* (2014).⁴⁵

Projektom s osobitým postavením v Prešovskom hudobnom spolku *Súzvuk* sa stal výskum osobnosti Mikuláša Moyzesa a začlenenie jeho hudby a hudobnofilozofického odkazu do kultúrneho dedičstva súčasnosti. Práve v tomto projekte sa ukázala naplno inšpiratívna sila pôsobenia Františka Matúša, ktorý nadchol svojich kolegov pre náročné výskumné aktivity týkajúce sa Moyzesovej hudby a jeho pôsobenia v Prešove a výskum reflexie jeho hudby v regionálnom kultúrnom a univerzitnom prostredí (koncerty z jeho tvorby). Novou aktivitou v tomto smere bola organizácia speváckej súťaže študentov vysokých škôl pedagogického smeru *Moyzesiana*; garantkou tejto celoslovenskej súťaže bola pedagogička Lívia Kalmárová. Súťažilo sa v kategóriách sólový spev i komorný spev a k požiadavkám patrilo prednes jednej skladby Mikuláša Moyzesa podľa vlastného výberu. Predsedníčkou poroty jej prvého ročníka bola PhDr. Oľga Šimová, CSc. Pre tieto súťaže začal František Matúš vydávať vokálne diela Moyzesa; medzi prvými to boli dva zväzky v edícii *Cesty do sveta hudby*, v ktorých vyšli Moyzesove diela pre sólový spev a klavír (2001) a diela pre komorný spev (2002).⁴⁶ Na všetkých podujatiach súťaže *Moyzesiana* František Matúš participoval; pre podujatie tvoril a tlačil programy i plagáty, zabezpečoval sponzorov a priestory. Hudba Mikuláša

Spolu vyšlo vo vydavateľstve *Matúš music* vyše 70 textových a notových publikácií. Bližšie pozri: František Matúš a kol., Ref. 12, s. 274-278.

⁴⁴ Prehľad pozri: PETŐCZOVÁ, Janka (trans. a ed.): *Johann Schimrack d.Ä. / Ján Šimrák st.: Gott stehet in der Gemeine Gottes / Boh stojí v zhromaždení Božom [1641]* (= Musica Scephusii Veteris II/8). Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*; Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2018, s. 110-112.

⁴⁵ PETŐCZOVÁ, Janka: *Hudba ako kultúrny fenomén v dejinách Spiša. Raný novovek*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV; Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2014.

⁴⁶ MOYZES, Mikuláš: *Hudobné diela pre sólový spev so sprievodom klavíra* (= Cesty do sveta hudby, 2). Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2001 (desať povinných skladieb určených na spevácku súťaž *Moyzesiana*); MOYZES, Mikuláš: *Hudobné diela pre komorný spev* (= Cesty do sveta hudby, 3). Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2002 (desať povinných skladieb určených na spevácku súťaž *Moyzesiana*).

Moyzesa a historická pamäť zacielená na jeho osobnosť sa postupne začlenili do prešovského kultúrneho života a stali sa jeho súčasťou.

Prínos Františka Matúša k poznaniu osobnosti Mikuláša Moyzesa

Záujem Františka Matúša o osobnosť Mikuláša Moyzesa vyplynul z dvoch zdrojov; na jednej strane to boli jeho výskumy regionálnej hudobnej kultúry, v ktorých vystupovala do popredia problematika pedagogického pôsobenia tohto skladateľa v meste Prešov, na druhej strane to bolo jeho pôsobenie na Katedre hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty, kde o skladateľovi prednášal študentom v rámci vyučovania dejín slovenskej hudby. Začiatkom 80. rokov sa začal venovať cieľným popularizačným aktivitám, v ktorých detailne analyzoval a vysoko vyzdvihol príspevok skladateľa do rozvoja hudobnej kultúry Prešova.⁴⁷ Už pri príležitosti 110. výročia narodenia skladateľa v roku 1982 dala Slovenská numizmatická spoločnosť pri SAV (pobočka Prešov) vyrobiť Pamätnú medailu s podobizňou Mikuláša Moyzesa (líce) a s dvojtaktovým motívom jeho klavírnej skladby *Mazúrka* (rub).⁴⁸ Napokon, v roku 1988 vzniklo z iniciatívy Františka Matúša *Združenie Mikuláša Moyzesa – Špecializovaný klub Slovenskej hudobnej spoločnosti pri PKO Prešov*. Základným cieľom Združenia bolo „oživiť zabudnutý skladateľský odkaz Mikuláša Moyzesa“. Na prvom zasadnutí dňa 6. decembra 1988 sa zúčastnili ako hostia vnuk skladateľa Martin Moyzes a za Katedru hudobnej výchovy PF v Prešove Juraj Kostúk, ktorý sa zaslúžil o založenie Spevokolu učiteľov Prešovského okresu *Moyzes*.⁴⁹

Boli to roky, v ktorých Matúš venoval životu a dielu Moyzesa veľkú časť svojich hudobnohistorických výskumov. Prvé výsledky zhrnul v štúdiu *Mikuláš Moyzes: Myšlienky a skutky* (1994).⁵⁰ Neskôr zhodnotil osobnosť skladateľa po viacerých stránkach; charakterizoval jeho pedagogické pôsobenie a hudobnú tvorbu, prínos na poli filozofického a muzikologického uvažovania o hudbe a tiež vklad do rozvoja regionálneho hudobného života, ktorý zahŕňal o. i. Moyzesovo členstvo v Miestnom odbore Matice slovenskej v Prešove.⁵¹ František Matúš uskutočnil komplexný výskum hudobných a archívnych prameňov dostupných k problematike života a diela Mikuláša Moyzesa;

⁴⁷ MATÚŠ, František: *Mikuláš Moyzes a vplyv prostredia na rozvoj jeho hudobných aktivít*. Referát na seminári (Košice, 22. XI. 1982). MATÚŠ, František: *Mikuláš Moyzes a Prešov*. Rozhlasová relácia (Košické rádio, 9. XII. 1982).

⁴⁸ Dostupné na internete: <<https://www.slovakiana.sk/kulturne-objekty>> (14. 1. 2024).

⁴⁹ Štatút Združenia Mikuláša Moyzesa vypracoval František Matúš; schválil ho Ústredný výbor Slovenskej hudobnej spoločnosti v Bratislave (predseda: zaslúžilý umelec Miloš Jurkovič). Združenie bolo uvedené do činnosti na prvej schôdzi 6. decembra 1988; výbor bol trojčlenný: Michal Olejarník, riaditeľ LŠU v Prešove (predseda), František Matúš a Anna Stašková (Katedra Hudobnej výchovy PdF UPJŠ v Prešove, členovia). Spevokol *Moyzes* vznikol v roku 1947; od roku 1959 patrila pod pôsobnosť Parku kultúry a oddychu v Prešove; v súčasnosti je jeho nástupcom Ženský spevácky zbor *Nocturno* pri PKO Čierny orol (od roku 2012). Dostupné na internete: <<https://www.presov.sk>> (14. 1. 2024).

⁵⁰ MATÚŠ, František: *Mikuláš Moyzes: Myšlienky a skutky*. Vytvorené na základe tvorivej podpory Hudobného fondu v Bratislave k 50. výročiu úmrtia skladateľa. Prešov: typografia, 1994, 92 s.

⁵¹ Mikuláš Moyzes bol zakladajúcim členom Miestneho odboru Matice slovenskej v Prešove od roku 1920 (člen výboru) a dlhoročne sa podieľal na mestských i celoslovenských matičných akti-

išlo predovšetkým o pramene uložené v Matici slovenskej (Martin), v Slovenskom národnom múzeu-Hudobnom múzeu (Bratislava) a v Ústave hudobnej vedy SAV (Bratislava), kde sa nachádza rozsahom veľký fond osobnej pozostalosti Moyzesa (rukopisy, tlač, fotografie).⁵²

Heuristický muzikologický výskum priniesol nový pohľad na dovtedy prehliadaného skladateľa – František Matúš ho chápal ako významnú osobnosť slovenskej hudobnej kultúry, zakotvenú v mladosti v uhorskom prostredí, ktorej život a činnosť komplikovali premeny štátnych útvarov (Rakúsko-Uhorsko do roku 1918, I. ČSR do roku 1939 a Slovenský štát do roku 1944). Bol presvedčený o kvalite hudby Mikuláša Moyzesa a zároveň obdivoval skladateľove všestranné hudobné činnosti a životné postoje. Rovnako všestranne zameral aj svoje aktivity: na dokumentáciu hudobných prameňov obsahujúcich diela Moyzesa, na propagáciu jeho hudby a vydávanie vybraných diel v pramennej edícii *Musica Moyzesiana* (sedem zväzkov, Prešov 1994) a zároveň sa teoreticky venoval charakteristike tvorby a hodnoteniu filozofického myslenia skladateľa. Výsledkom jeho práce boli štúdie *Kompozičné aktivity Mikuláša Moyzesa na poli cirkevnej hudby* (2000), *Nábožné spevy Mikuláša Moyzesa* (2001), *Boj Mikuláša Moyzesa o miesto v slovenskej hudbe* (2003), *Mikuláš Moyzes a Jozef Kresánek* (2004) a ďalšie.⁵³

Meno Mikuláš Moyzes sa takto zmenilo z niekoľkoriadkového hesla v lexikóne na živú legendu v hudobnom živote Prešova.⁵⁴ Z iniciatívy Františka Matúša bol rok 1994 v Prešove vyhlásený za *Moyzesov hudobný rok*. Konali sa v ňom mnohé podujatia – koncerty, výstava pod názvom *Život a tvorba Mikuláša Moyzesa v priestoroch vtedajšieho Vlastivedného múzea v Prešove*, pietne spomienky pri hrobe skladateľa na prešovskom cintoríne (náhrobný kameň má tvar lýry), cyklus výchovných koncertov pre žiakov základných a stredných škôl, sväté omše za Mikuláša a Alexandra Moyzesovcov.⁵⁵ V nasledujúcom roku prepožičalo Ministerstvo školstva SR Ľudovej škole

vitách ako člen Hudobnej sekcie Umeleckého odboru Matice slovenskej; išlo predovšetkým o aktivity spojené s kultúrnym životom a (obnovenou) činnosťou Mestskej hudobnej školy v Prešove.
⁵² Akademické pramene patria k tým, ktoré sa sporadicky zhromažďovali v súvislosti s prácou hudobných historikov zamestnaných na muzikologickom pracovisku (od roku 1943 Hudobnovedný ústav SAV; od roku 1951 Ústav hudobnej vedy, v rokoch 1970 – 1989 sekcia Umenovedného ústavu, po roku 1989 Ústav hudobnej vedy, od roku 2022 Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i). Tieto pramene mala k dispozícii Zdenka Bokesová, keď publikovala monografickú štúdiu o Mikulášovi Moyzesovi v prvom čísle časopisu *Hudobnovedné štúdie* (roč. 1, 1955, SAV, Sekcia spoločenských vied).

⁵³ MATÚŠ, František: *Kompozičné aktivity Mikuláša Moyzesa na poli cirkevnej hudby*. Strojopis. Prešov : 2000, 20 s. MATÚŠ, František: „Nábožné spevy“ Mikuláša Moyzesa (1924). In: *Duchovná hudba v premenách času*. Eds. Jana Lengová, František Matúš. Prešov : ÚHV SAV, SMA pri SHÚ, Katedra HV PdF PU v Prešove, 2001, s. 79-90. MATÚŠ, František: *Boj Mikuláša Moyzesa o miesto v slovenskej hudbe*. In: František Matúš a kol.: *Súzvuk 1*, Ref. 40, s. 53-91. MATÚŠ, František: *Mikuláš Moyzes a Jozef Kresánek*. In: František Matúš a kol.: *Súzvuk 2*. Prešov : Prešovský hudobný spolok *Súzvuk*, 2004, s. 69-94. MATÚŠ, František: *Mikuláš Moyzes: Malá škola spevu*. In: František Matúš a kol.: *Súzvuk 3*, Ref. 12, s. 51-129.

⁵⁴ [MATÚŠ, František:] MOYZES, Mikuláš [heslo]. In: *Slovenský biografický slovník IV, M – Q*. Martin : Matica slovenská, 1990, s. 229.

⁵⁵ Z viacerých prednášok a článkov spomeňme aspoň: MATÚŠ, František: *Mikuláš Moyzes – tvorca slovenskej hudobnej kultúry v Prešove*. Interview pre Slovenskú televíziu Košice (5. 4. 1994).

umenia v Prešove čestný názov *Základná umelecká škola Mikuláša Moyzesa* (od roku 1995).⁵⁶ Pri tejto príležitosti bola na budove školy na Baštovej ulici slávnostne odhalená pamätná tabuľa venovaná skladateľovi. Po vzniku Prešovského hudobného spolku *Súzvuk* sa do jeho stanov dostala ako jedna zo základných činností propagácia hudby Moyzesa a v roku 2002 začal organizovať tento spolok v spolupráci s Katedrou hudobnej výchovy každoročne spevácku súťaž *Moyzesiana* pre študentov vysokých škôl pedagogického smeru na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity. Za všetkými týmito aktivitami stál František Matúš ako odborný mentor, ktorý svojím entuziazmom nadchol kolegov i mnohých hudbymilovných ľudí a presvedčil zástupcov mesta o nevyhnutnosti zaradenia osobnosti Mikuláša Moyzesa do hudobnokultúrneho dedičstva regiónu. Aktuálny návrat k osobnosti tohto skladateľa iniciovaný vydaním knihy *Mikuláš Moyzes v úvahách a premenách času* (2022) prebehol pri príležitosti 150. výročia jeho narodenia.⁵⁷ Môžeme ho chápať ako novú vlnu uznania kvality jeho hudby, a tiež ako inšpiráciu pre obnovené hlbkové štúdium Moyzesovho umeleckého a filozofického odkazu, ktorého prvú vlnu inicioval v Prešove František Matúš.

František Matúš nachádzal inšpiráciu pre pedagogickú prax vo svojich regionálnych muzikologických výskumoch. Okrem iného aj v konvolúte rukopisov a starých tlačí, ktorý obsahuje rukopisné učebnice hudby *De Musica* Leonarda Stöckela zo 16. storočia; v jednej z dobových úvah nájdeme myšlienky, ktoré po viac než štyroch storočiach korešpondujú so životným krédom objaviteľa konvolúty: „1) hudba a spev sú slobodné (ušľachtilé) a človeku vlastné povinnosti; 2) hudba a spev sú hodné človeka; 3) umenie spievať treba usilovne študovať“.⁵⁸ František Matúš vždy učil svojich poslucháčov, že nestačí byť len jednoduchým učiteľom hudobnej výchovy so základnými praktickými zručnosťami, ale treba sa trpezlivou intelektuálnou prácou snažiť pochopiť, a naučiť to aj deti a školskú mládež, že (povedané jeho slovami) „kvalitné hudobné umenie môže byť zmyslom ich života, cestou poznania a bázou na rozvíjanie vlastných umeleckých aktivít“. Učil mladých ľudí, aby hudbe rozumeli, aby ju mali radi a aby pochopili, že svojím aktívnym pôsobením na učiteľskom poste preberajú na seba zodpovednú úlohu – vstúpiť deťom lásku k hudbe; učil ich prijímať hudobné umenie ako súčasť svojho života, ako prejav životných pocitov a prostriedkov na formovanie myslenia a konania ľudí.

Vysokoškolský pedagóg, muzikológ – hudobný historik a etnomuzikológ – publicista a vydavateľ hudobnín a kníh o hudbe doc. PhDr. František Matúš, CSc. (1936 – 2023) nás opustil začiatkom minulého roka vo veku 86 rokov. Celá jeho pracovná ak-

MATÚŠ, František: *Zakladateľský význam Mikuláša Moyzesa*. Referát na seminári k 50. výročiu úmrtia M. Moyzesa. Prešov 8. apríl 1994.

⁵⁶ Dostupné na internete: <<https://www.zusmm.sk/?ctgId=232>> (14. 1. 2024).

⁵⁷ *Mikuláš Moyzes v úvahách a premenách času*. Ed. Vladimír Godár. Bratislava : Hudobné centrum, 2022, 679 s. Publikácia obsahuje aj dve ťažiskové štúdiá Františka Matúša: kapitoly *Mikuláš Moyzes – myšlienky a skutky* (s. 249-308); *Mikuláš Moyzes: Malá škola spevu* (s. 309-319).

⁵⁸ Leonard Stöckel: *Argumenta de Musica Canenda et discenda* [Argumenty o potrebe spievať a učiť sa hudbu]. Pozri: MATÚŠ, De Musica Leonardi Stöckelii, Ref. 31, s. 410.

tivita smerovala k hudobnému, kultúrnemu a muzikologickému pozdvihnutiu regiónu (resp. regiónov východného Slovenska) na celoslovenskú úroveň. Pri príležitosti jeho 80. narodenín mu udelila doc. Ing. Jana Burgerová, PhD., dekanka Pedagogickej fakulty, *Pamätnú medailu za celoživotnú pedagogickú, výskumnú a organizátorskú prácu na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove* (2016) a o rok neskôr mu udelil prof. PhDr. Peter Kónya, PhD., rektor Prešovskej univerzity *Pamätnú medailu pri príležitosti výročia 350 rokov vysokého školstva v Prešove a 20. výročia vzniku Prešovskej univerzity v Prešove* (2017).⁵⁹ Zanechal za sebou bohatú publikačnú činnosť a nezmatateľnú stopu nielen vo sfére vysokoškolskej pedagogickej práce, ale aj v srdciach jeho mnohých žiakov, študentov, kolegov, obdivovateľov a priateľov.⁶⁰

Štúdia je súčasťou grantového projektu VEGA č. 2/0012/21 „Migrácia hudobníkov a transmisia hudby v 17. – 19. storočí na Slovensku a v strednej Európe“ (2021 – 2024), riešeného v Ústave hudobnej vedy SAV, v. v. i.

⁵⁹ Prešovská univerzita v Prešove. Univerzita odovzdávala pamätné medaily. Dostupné na internete: <<https://www.unipo.sk/aktuality/28100/>> (14. 1. 2024).

⁶⁰ Zdrojom citácií spomienok a výrokov Františka Matúša použitých v štúdiu je súkromný archív doc. PhDr. Františka Matúša, CSc. a autorky štúdie PhDr. Janky Petőczovej, CSc. (rod. Matúšovej).

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Obr. 1: František Matuš (1936 – 2023), učebňa Katedry hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, Prešov 1982 (Súkromný archív autorky)

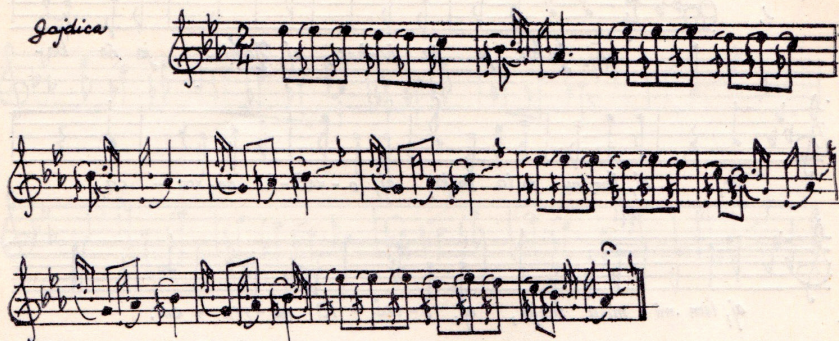

*Richard Rybáří prof. Eugen Suchoň s manželkou
Lídka s Jankou Matušová, František Matuš
1981*

Obr. 2: Dolná Krupá, 1981. Zľava: Richard Rybáří, Eugen Suchoň s manželkou Hertou. Sprava: František Matuš s dcérou Jankou a manželkou Lýdiou (Súkromný archív autorky)

F pondzelek doma nebudzem

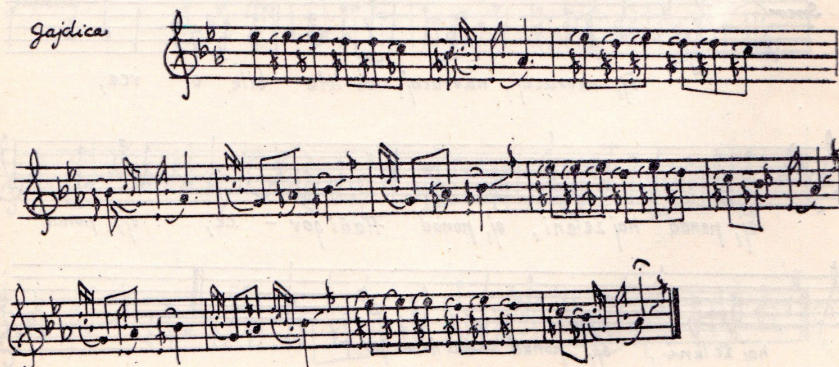
Gajdica

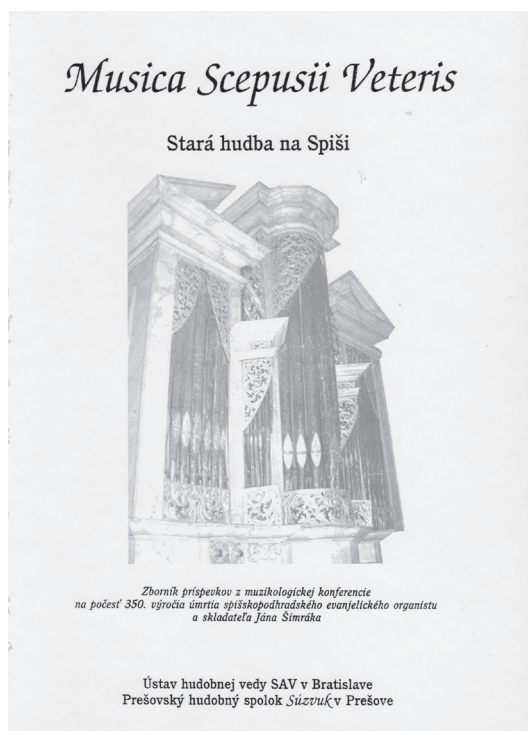
Spev

Gajdica

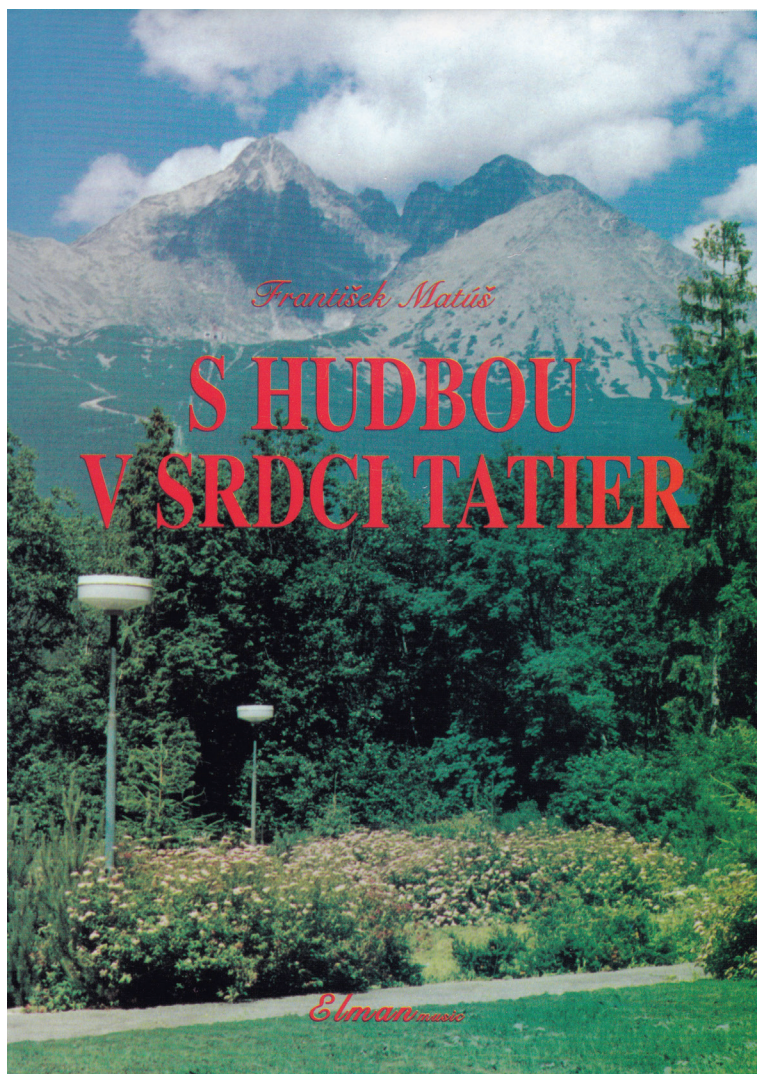
Obr. 3: Transkripčia piesne v interpretácii Andreja Mizeráka, hráča na gajdici a speváka piesne; František Matúš, autograf 1970

Obr. 4: Zborník z konferencie *Musica Scephusii Veteris* / *Stará hudba na Spiši*, titulný list, z vydavateľskej činnosti Františka Matúša (Súzvuk 2008)

Obr. 5: František Matúš ako spoluautor monografickej publikácie *Zemplínska svadba zo Starého* (Súzvuk 1999)

Obr. 6: Monografia Františka Matúša *S hudbou v srdci Tatier* o hudobnom skladateľovi Antonovi Cígerovi, titulný list (Elman music 1996)

Summary

THE SIGNIFICANCE OF REGIONAL MUSICOLOGY TO THE DEVELOPMENT OF MUSICOLOGICAL RESEARCH IN SLOVAKIA

AD HONOREM FRANTIŠEK MATÚŠ

Doc. PhDr. František Matúš, CSc. (1936–2023) worked in the years 1959–2004 as a lecturer at the Department of Music Education of the University of Prešov. He was a supporter of the idea of establishing a special regional musicological institution in eastern Slovakia for several reasons: 1) the regions of eastern Slovakia have an extraordinary rich musical history and traditional folk culture, which is 2) necessary to be explored and documented directly in the terrain and to be studied in local archives and historical libraries and, 3) findings of regional musicological research ought to be transferred into practice as quickly as possible and connected with the work of museums and local cultural and educational institutions.

The basis for František Matúš's activities in Prešov lied in his lifelong music pedagogical activity. He was a lecturer at the Department of Music Education and at the Department of Primary and Secondary Education (subjects: playing a musical instrument, musical forms and musical instruments, history of music, ethnomusicology, etc.). His research specialization was musical historiography and ethnomusicology. He was the founder of the Prešov Music Association *Súzvuk* and was active in the regional musical life of Prešov as a publicist and publisher of sheet music and books about music. František Matúš's research in regional history of music (Spiš, Šariš) brought new important findings about the life and work of outstanding personalities linked to the region, like Béla Kéler, Samuel Marckfelner, Zachariáš Zarevúcky, Leonard Stöckel, Anton Cíger, Mikuláš Moyzes. From his ethnomusicological research, significant are the valuable discoveries of local character (the *gajdica* instrument), documentation of local folk customs (Sedlice) and a unique song repertoire (Monika Kandráčová). In 1969, he was one of the co-founders of the first students' folklore ensemble at the Pedagogical Faculty, which still exists today as the university folk song and dance ensemble *Torysa*. František Matúš devoted his professional life to the revival of the cultural and musical development of the regions of eastern Slovakia. He participated in organizing and reviewing concerts of the concert festival Prešov Music Spring and actively worked on popularisation of music and musicology in the cultural life of the city and in the university environment. In the Spiš region, he participated in the activities of the Spiš Historical Society.